

ŽILINA

5. PLUK Špeciálneho určenia

1993
2013

5. PLUK Špeciálneho určenia Žilina
20

CRESCID IN ADVERSIS VIRTUS V ŤAŽKOSTIACH STATOČNOSŤ RASTIE

EDITORIAL

Bulletin, ktorý ste práve otvorili, sme vydali ako účelovú publikáciu k 20. výročiu založenia útvaru. Je pokusom o akúsi mozaiku pohľadov osobností, ktoré majú k histórii pluku čo povedať a v čase jeho zakladania boli v rôznych vzdialenostiach od kotla, v ktorom sa novodobé dejiny výsadkárov na Slovensku miešali a varili. Cieľom tejto publikácie je cez sprostredkované pohľady objektívno-subjektívnej optiky týchto osobností pripomenúť okolnosti a podmienky vzniku pluku a púť vojenským životom jeho príslušníkov od samého počiatku dodnes. Ich pohľady treba vnímať v kontexte dejín, miesta, času a úrovni funkcií, ktoré zastávali. Pohľady sú to akiste rôzne, no jedno majú spoločné – sú svedectvami ľudí, ktorým výsadkárcina prirástla k srdcu.

spomínajme ...

- k 1. novembru 1992 bola 22. výsadková brigáda špeciálneho určenia v Prostějove reorganizovaná a premenovaná na 6. špeciálnu skupinu. V rámci delenia bývalej Československej armády boli vyčlenené materiálne prostriedky na vytvorenie 3. špeciálneho odriadu, neskôr 5. pluku špeciálneho určenia, dislokovaného do posádky Žilina. Po pohovoroch sa zo 6. špeciálnej skupiny hlásili do služby v 3. špeciálnom odriade prví dobrovoľníci, dôstojníci a práporčíci slovenskej národnosti, čím vzniklo organizačné jadro 3. špeciálneho odriadu
- po prijatí zákona o zániku ČSFR a vytvorení národných republík Slovenskej a Českej bolo prijaté politické rozhodnutie o vytvorení Armády Slovenskej republiky (ASR). Bolo rozhodnuté, že súčasťou jej budovania bude aj výsadkový útvar špeciálneho určenia, svojím predurčením začlenený do systému spravodajského zabezpečenia a obrany Slovenskej republiky
- od 2. novembra do 11. decembra 1992 skupiny dôstojníkov a práporčíkov z 13. a 14. prieskumného práporu, pod vedením pracovníka spravodajského oddelenia bývalého Vojenského veliteľstva Východ plk. Petra Švrľa, absolvovala špeciálny precvičovací kurz v 6. špeciálnej skupine
- v dňoch 17. a 18. novembra 1992 bol pod vedením plk. Petra Švrľa a budúceho veliteľa 3. špeciálneho odriadu plk. Jozefa Tučeka vykonaný kombinovaný presun po železnici a vlastnej osi do posádky Žilina
- 1. januára 1993 vznikla samostatná Slovenská republika, s ktorou bola vytvorená i Armáda Slovenskej republiky
- 4. januára 1993, na základe rozkazu veliteľa ASR, prevzal velenie nad novovytvoreným 3. špeciálnym odriadom plk. Jozef Tuček
- 29. januára 1993 vykonali príslušníci 3. špeciálneho odriadu prvú slávnostnú vojenskú prisahu, čím na seba prevzali svoj diel zodpovednosti za obranu Slovenskej republiky
- 1. mája 1993 bol rozhodnutím veliteľa ASR 3. špeciálny odriad začlenený do systému bojovej pohotovosti
- 22. augusta 1994 bol Rozkazom ministra obrany Slovenskej republiky č. 53 útvaru priznaný čestný názov „Žilinský pluk Jozefa Gabčíka“
- v máji 1995 bol do funkcie veliteľa 3. špeciálneho odriadu ustanovený pplk. Jozef Krištofiak
- k 1. októbru 1995 bol útvar reorganizovaný a premenovaný na 5. pluk špeciálneho určenia
- 30. januára 1997 bola útvaru ako prvému v histórii ASR rozkazom prezidenta Slovenskej republiky prepožičaná vojenská zástava
- vo februári 2001 bol do funkcie veliteľa 5. pluku špeciálneho určenia ustanovený pplk. Ľubomír Šebo
- od 1. októbra 2001 bol 5. pluk špeciálneho určenia reorganizovaný a profesionalizovaný na 85 %
- od roku 2002 je pluk plne profesionalizovaný
- od septembra 2010 je pluk historicky prvýkrát nasadený v operácii špeciálnych síl ISAF v Afganistane

HISTÓRIA

PLUKOVNÍK ING. ĽUBOMÍR ŠEBO

* 17. 6. 1966

sa stal veliteľom pluku. Túto funkciu zastáva, s ročnou prestávkou, doposiaľ.

„Čas, história a analýzy po ďalších desiatich, dvadsiatich rokoch ukážu, či to, čo robíme teraz, je to pravé a správne. Robme preto veci zmysluplne tak, aby sme sa za „naše roky“ v budúcnosti nemuseli hanbiť. Moja práca v pluku bola a je postavená na dôvere a viere v schopnosti. Všetko to sa dá získať len prácou, prekonávaním prekážok.“

Píše sa rok 2013 a my sme sa ocitli v dobe, ktorú sme si na začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia predstavovali úplne inak. Sme obklopení sofistikovanejšími technológiami, ktoré sa nám, vtedajším pohľadom, mohli javiť ako sci-fi. Mali nám uľahčovať život, no mohli ho už dávno zničiť. Stále sme tu. Možno sme nepokročili až tak, ako sme dúfali, alebo ako sme mohli. Avšak nič sa okolo nás nedeje náhodou. Za všetkým sú ľudia, podpisy niekoho. Nezmazateľné stopy za dobrým, ale aj za tým, na čo by sme najradšej zabudli. Fakt, že práve oslavujeme dvadsiate výročie existencie útvaru špeciálneho určenia je pri spätnom pohľade tiež sci-fi realita. Začali sme ju rozvíjať v neľahkom období delenia spoločného štátu v čase hektickej transformácie spoločnosti na trhový kapitalizmus a pri zmenách geopolitického rozdelenia sveta, kedy sa z nášho dlhoročného protivníka stal strategický partner. Partner, ktorý len veľmi ťažko odkrýval karty. Celým týmto vývojom prešiel aj útvar, o ktorom dnes hovoríme ako o elitnom útvere Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Dovolím si vrátiť sa do čias, kedy sa dianie okolo terajšieho 5. pluku začalo. Chcem si pripomenúť udalosti vplývajúce na naše bazálne prežitie, etablovanie a zotrvanie nie len na domácej scéne, ale i v medzinárodnom prostredí.

Sám pôsobím v pluku od jeho vzniku. Bol som pri formovaní jeho základov, vtedy ako mladý nadporučík, veliteľ roty prostějovskej 22. výsadkovej brigády. Som tu aj dnes, v úlohe jeho veliteľa. Z Prostějova sme prišli na Slovensko asi desiatimi. V pluku, mimo mňa, dodnes slúžia rotmajstri Dušan Fatrsík a Peter Beduš. V tej dobe pôsobili na Slovensku dva prieskumné prápory pozemných síl, v Prešove a Vajnorochoch. Tam sa tiež tvorili isté vízie budúcnosti. Skúsenosti, predstavy a plány z Prostějova, Vajnora a Prešova, s podporou niektorých príslušníkov generálneho štábu, resp. velenia armády, vyústili do vzniku 3. špeciálneho odriadu, neskôr 5. pluku špeciálneho určenia v Žiline.

Uplynulé dvadsaťročné obdobie je, z môjho pohľadu, možné rozdeliť do dvoch blokov, či etáp. Prvou je vývojová etapa do roku 2002, keď sme v pluku cvičili vojakov základnej služby. Druhá etapa nastala po odchode posledného „základáka“ a útvar sa stal profesionálnym. Tieto etapy sú takmer časovo identické s po sebe idúcimi desaťročnicami. Tie spolu súvisia, nadväzujú na seba, no principiálne sa odlišujú.

V roku 1988, po ukončení štúdií vo vyškovskej vysokej vojenskej škole, nastúpil službu vojaka z povolania ako veliteľ čaty a roty 22. výsadkovej brigády v Prostějove. V roku 1993 bol členom organizačného jadra vznikajúceho 3. špeciálneho odriadu, neskôr premenovaného na 5. pluk špeciálneho určenia. Tu nastúpil do funkcie zástupca veliteľa odriadu. Zodpovedal za výcvik útvaru. V roku 2001

V prvej desaťročnici sa takmer všetko otáčalo okolo prípravy vojakov základnej služby bez rozdielu jej dĺžky. Či bola jedenáročná, ročná, trištvrtročná. Profesionálni vojaci, tvoriaci polovicu tabuľkových počtov pluku, sa stále častejšie stávali apatickejšími k cyklicky sa opakujúcemu výcviku základných zručností jednotlivca, hliadky a skupiny. Zaznamenávali sme iba nepatrný progres v stmelení skupín. Stmelenie bolo, pri tak intenzívnej a častej obmene vojakov základnej služby, v skutočnosti nereálne. Stály personál stagnoval a nemožno naplno rozvíjať svoj potenciál. Pomaly sa však začínali prejavovať dôsledky intenzívnej spolupráce so zahraničnými partnermi vo forme postupných prienikov do ich systémov. Získavanie nových informácií a poznatkov zo špeciálnych útvarov armád štátov ako USA, Belgicko, Francúzsko, Nórsko, Rakúsko a pod. bolo síce krokom vpred, no bolo nekoordinované a skôr náhodné a vyplývajúce z ponuky kurzov zo zahraničia, než premyslené hľadanie kvalitného odborného vzdelávania. Podobne absentovali dôslednejšie výbery kľúčového personálu,

ktorý by bol schopný tieto poznatky implementovať do systému prípravy pluku. Príkladom môže byť odchod z útvaru desiatich dôstojníkov z dvanástich kvalifikovaných v kurze pre dôstojníkov špeciálnych síl USA vo Fort Bragg, a to v krátkej dobe po ich absolvovaní. Svoje poznatky do systému výcviku pluku nestihli dostatočne implementovať. Dá sa konštatovať, že väčšina z nich z tejto situácie osobne profitovala miesto toho, aby odovzdali informácie a poznatky inštitúcii, ktorá ich tam vyslala.

Až z odstupom času je možné hodnotiť, akí vyspelí a bojaschopní alebo naivní sme boli pri hodnotení našich pôsobností v porovnaní s dnešným pôsobením pluku, ktorý aktuálne prezentuje svoje schopnosti v ostrej bojovej operácii v Afganistane, ale aj na medzinárodných cvičeniach a pri spoločnom výcviku s americkými a poľskými jednotkami Síl pre špeciálne operácie. Až do nedávnej doby, približne do roku 2009, nebol pluk ani z časti dostatočne materiálne zabezpečený. Prísnejší výber nových príslušníkov pluku sa začal v praxi uplatňovať až v roku 2008. Plánovací proces bol na všetkých úrovniach značne amatérsky. Taktická, zdravotnícka a spravodajská vyspelosť jednotlivcov bola nedostatočná. Nikomu v tejto dobe slúžiacemu v pluku sa nedá odoprieť veľký záujem o hľadanie nových

ciest, snaha o maximálne nasadenie a splnenie úloh čo najkvalitnejšie. Stále je pri tom na stole otázka, aký rozsah úloh by mal pluk pokrývať, podľa akých „pravidiel hry“ by mal pôsobiť, kto by ho mal riadiť. Na mnohé z týchto otázok sa dodnes nenašli odpovede. Natíska sa otázka „kde sú príčiny takejto stavu?“. Ja ich vidím v chybe, že z bývalej prostějovskej, vtedy 22. výsadkovej brigády, prišlo k novozriadenému útvaru orientovanému na špeciálny priekum, len malé množstvo schopných, možno sa dá povedať aj odborne vyspelých, dôstojníkov. K ďalším príčinám rozhodne patrilo nedostatočný prísun kvalitných dôstojníkov „prieskumáckej“ odbornosti, ktorých pripravovala vojenská akadémia. Zo strany niektorých riadiacich funkcionárov generálneho štábu boli nedocenené potreby takejto špecifického elementu v zostave Armády SR, resp. neskorších Ozbrojených síl SR.

Nepopierateľným úspechom tohto obdobia je, že vznikom 3. špeciálneho odriadu, neskôr 5. pluku špeciálneho určenia, sme vytvorili základy, určili smer a líniu, ktoré neskôr viedli k začleneniu útvaru špeciálneho určenia do medzinárodnej komunity síl pre špeciálne operácie – SOF (Special Operations Forces). Okrem spomenutého sme sa tešili z udalostí, ako prepožičanie vojenskej zástavy ako prvému útvaru Armády SR, pluk sa stal nositeľom českého názvu „Žilinský pluk Jozefa Gabčíka“. Rozvoj tradícií výsadkárov sme sa snažili posilňovať Memorálom Jozefa Gabčíka, prestížnou medzinárodnou vojenskou súťažou Antropoid. Vytvorili sme nové výsadkové triednosti. V priamom vojenskom živote sme sa stali motorom pri diktovaní trendov vo výstroji a výzbroji jednotlivca, zaviedli sme si atypický denný poriadok s jednou hodinou telesnej prípravy denne. Vybudovali sme ošetrovňu pluku s regeneračnou linkou, ktorá dlhé roky vzbudzovala obdiv všetkých návšteví z vyspelých západných armád. Postupne sme začali získavať prvé kontakty so západným svetom, spôsobom výcviku, prevzali sme taktické a operačné postupy. V niektorých rokoch bolo obrovským úspechom už len obhájenie samotnej existencie pluku a neznižovanie počtu jeho príslušníkov.

Začiatok druhej desaťročnice sa niesol v znamení nastupujúcej profesionalizácie útvaru. Dovolím si tvrdiť, že táto etapa bola, čo do intenzity vývoja omnoho dynamickejšia, intenzívnejšia a zmyslupnejšia než prvá. Doba až po dnešok je stále poznačená hľadaním optimálneho modelu OS SR. Modely 2010, 2015, nerealizovaný Model 2020, resp. Biela kniha, ktorá mimo iného definuje aj posledný model OS SR, teda súčasnosť. Vzniká paralela s predchádzajúcim obdobím, kedy bolo opäť nutné vynaložiť enormné úsilie pluku na obhajobu či už tabuľkových počtov, ale aj na opätovné prepodriadenie pluku spod Pozemných síl OS SR/2005 – 2007/ na jeho miesto priamo pod Generálny štáb OS SR. Veď napríklad Model 2020 počítal s plánovaným znížením tabuľkového počtu o sto osôb... Áno, teším sa dnešnej dobrej kondície pluku. Pluk tu je, a pripravený, i napriek takýmto nezrealizovaným „čiernym scenárom“. Našťastie sa všetky reorganizácie posledných desiatich rokov pluku dotkli len okrajovo a od roku

2001, podľa Modelu 2010, až do dnes sa jeho štruktúra zásadne nezmenila. Je to určitý predpoklad pre systematickú prácu, odborný rast a napredovanie našich príslušníkov. Žiaľ, aj dnes je vo mne živá pretrvávajúca obava o znižovanie početných stavov. Model OS SR podľa Bielej knihy uvádza zníženie stavu o približne štyridsať osôb. Verím v zdravý rozum a vecné argumenty.

Pluk sa v súčasnosti mnohonásobne prezentuje na domácej aj zahraničnej pôde. Medzi kľúčové udalosti nepochybne patrí nasadenie v operáciách Iracká sloboda v Iraku, Althea v Bosne a Hercegovine. Horúcou témou je operácia ISAF v Afganistane, kde práve teraz, s viac ako dvadsiatimi príslušníkmi pluku, plníme prvýkrát v našej histórii úlohy síl pre špeciálne operácie. Pôsobenie v Afganistane predstavuje komplexný výcvik špeciálnej policajnej jednotky, ktorého obsahom je príprava, plánovanie a vykonávanie priamych operácií, spravodajské pokrytie priestoru operácie, analýza cieľov, koordinácia činnosti s inými koalíčnymi jednotkami a celé spektrum iných úloh. Kolegovia, ktorí v nej boli a sú nasadení, sú preverení v ostrých situáciách na bojisku. Ak sa niekedy v histórii pochybovalo, kedy a kde by mohol pluk nejakú špeciálnu operáciu vykonávať, tak všetkým tým, ktorí túto pochybnosť vyslovovali, odpovedám, že práve tam a práve teraz.

Úlohy síl pre špeciálne operácie sú odlišné od úloh konvenčných síl. SOF pracujú s inými, väčšinou utajovanými informáciami. Majú iné takticko-operačné postupy. Medzinárodná komunita SOF je dosť uzatvorená spoločnosť, do ktorej preniknúť a získať uznanie bolo a je výzvou pre každého. Som hrdý na to, že 5. pluk špeciálneho určenia je na mape sveta a máme partnerské SOF jednotky napríklad v USA, Poľsku, Českej republike, ktoré s nami chcú spolupracovať.

Na domácej scéne bol útvár viackrát „naostro“ použitý v prospech a v spolupráci s Útvárom osobitného určenia Prezídia Policajného zboru. Z plánovaných aktivít to boli zabezpečenie bezproblémovej distribúcie novej meny EURO do jednotlivých pobočiek Národnej banky po celom Slovensku, asistencia pri prevoze vyhoreného jadrového odpadu smerujúceho z Čiech cez Slovensko na Ukrajinu, zabezpečenie summitu Bush – Putin. K neplánovaným a publikovateľným patrí nasadenie viac ako stovky príslušníkov pluku v operácii „Horehronec“ /Žarnovica 2005/, kedy pomáhali pri pátraní po zvlášť nebezpečných vrahoch podnikateľa Kubašiaka. Je smutné, že do týchto aktivít a celej plejády spoločných súčinnostných cvičení sme neboli zapájaní z princípu spoločenskej potreby, ale výlučne vďaka iniciatívnemu a osobne angažovanému prístupu bývalého dlhoročného veliteľa špeciálnej policajnej jednotky, Útvaru osobitného určenia, plukovníka JUDr. Igora Matiašovského. Na škodu veci je, že s jeho odchodom z veliteľskej pozície v roku 2008 podobné aktivity ustali a spolupráca s touto elitnou jednotkou je v prevažnej miere len na úrovni spolupráce jednotlivcov v rôznych oblastiach výcviku.

Veľmi výraznou udalosťou tejto doby je dlhoročný vojenský konflikt v Afganistane, ktorý priniesol, mimo iného, aj potrebu zjednotenia plánovacích, operačných, spravodajských, výcvikových postupov a doktrín jednotiek NATO predurčených pre plnenie špeciálnych operácií. Na pozadí toho vznikla v roku 2009 veliteľská štruktúra NSHQ (Veliteľstvo síl pre špeciálne operácie NATO). Týmto sa zásadne zmenili podmienky činnosti taktických a operačných skupín jednotlivých štátov NATO. NSHQ nám umožnilo vstúpiť do systému vzdelávania kľúčového personálu v oblastiach operačného plánovania, spravodajských spôsobilostí a spojenia jednotiek SOF.

Pri pohľade na udalosti nedávnej histórie nemožno nespomenúť aj viaceré snahy a pokusy o materiálne zabezpečenie pluku z rozpočtu OS SR. Žiaľ, ani v tejto oblasti, podobne ako pri štruktúrach, nebol a nie je stanovený presný plán. Keď bol nejaký plán aj vytvorený, spravidla sa nedodrжал. Napriek veľkej skupine neprajníkov v radoch OS SR nastal markantný posun a vďaka našim neštandardným postupom a prístupom pre riešenie problémov sa podarilo zabezpečiť nové zbrane, spojovacie prostriedky, pozorovacie a akvizičné prostriedky, mobilitu, zdravotnícky materiál, ostreľovacie pušky, bezpilotné prostriedky atď. Dovolím si tvrdiť, že sme v posledných štyroch - piatich rokoch zaviedli do používania najviac materiálu v OS SR. Na tomto mieste protirečím tým, ktorí tvrdia, že sme drahí. Nie! Naopak! Sme lacní a nenároční s ohľadom na to, čo dokážeme! Počtom osôb sme stále najmenší bojový útvar ozbrojených síl.

Čas, história, analýzy po ďalších desiatich, dvadsiatich rokoch ukážu, či to, čo robíme teraz, je to pravé a správne. To však už budú na scéne iní hráči. Robme preto veci zmysluplne tak, aby sme sa za „naše roky“ v budúcnosti nemuseli hanbiť. Ďalšie okružie výročie bude v inej dobe. Tá bude pretkaná inými situáciami, konfliktmi, vývojom...

Budúcnosť pluku vidím v jeho nespochybniteľnom postavení v štruktúre OS SR ako skutočného strategického nástroja na poli domáceho krízového manažmentu, ale predovšetkým ako nástroja pre dôstojné napĺňanie cieľov Slovenskej republiky smerom k NATO, EÚ, svetu. Súčasný stav vo vývoji vťahov v komunite jednotiek SOF nás predurčuje k užšej spolupráci s Poľskom a Českou republikou, resp. krajin celaj V4. Je to situácia, ktorej sa nebránime a vítame všetky takéto iniciatívy zo strany našich partnerov.

Moja práca v pluku bola a je postavená na dôvere a viere v naše schopnosti. Všetko to sa dá získať len prácou, prekonávaním prekážok. Tie nám prirodzene kladie život. Toto je život, život kolektívu, ktorý už niečo prežil a dokázal. Odkazujem všetkým, čo prispeli rukou k dielu v minulosti, alebo intenzívne prispievajú v súčasnosti: Ďakujem vám! Ďakujem vám, že môžem s hrdosťou povedať, že sme meče armády hrot. Stotožňujem sa s myšlienkou zakladateľa a prvého veliteľa pluku plukovníka Jožka Tučeka, že pre mňa vždy boli a budú dôležitejšie reálne skutky, než len plané reči okolo.

Do ďalších rokov nám želim iba všetko najlepšie!

* 7. 11. 1949

GENERÁLPORUČÍK V. V. ING. JÚLIUS HUMAJ

Vojakom z povolania sa stal v roku 1971 po absolvovaní vyškovskej Vojenskej akadémie A. Zápotockého. V čase vzniku 3. špeciálneho odriadu bol poverený funkciou veliteľa Armády Slovenskej republiky. Do tejto funkcie bol neskôr i menovaný. Do jeho podriadenosti, o. i., patrila i vtedajšia Spravodajská správa,

pod ktorú odriad, neskôr pluk, spadal.

„Na delenie armády nebol návod ani predpis, zvládli sme ho kultúrne“.

Rok 1993 vošiel do dejín slovenského národa ako historický medzník, ktorý naplnil tisícročnú túžbu nášho národa po slobode, nezávislosti a samostatnosti. Spolu so vznikom nezávislej a suverénnej Slovenskej republiky bol tento rok aj zrodом jej samostatnej armády. Slovenská republika i jej armáda nevznikli ako novovytvárané subjekty, ale vznikali na báze rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a jej federálnej armády. Proces delenia federácie a jej armády prebiehal od polovice septembra do Vianoc roku 1992. Bola to veľmi náročná, ťažká, až hektická činnosť, ktorá vyžadovala vynaloženie maximálneho úsilia zúčastnených strán. Nik nemal návod ani predpis, či iný dokument, popisujúci ako deliť štát, či jeho armádu. Všetky základné atribúty

delenia ako územný princíp pre delenie nehnuteľného majetku, číselný pomer pre delenie hnuťelného majetku, vzorce a koeficienty pre delenie špeciálnej techniky a materiálu sa museli tvoriť za chodu. Delenie a preberanie rozličných komodít, ich presuny a rozmiestnenie v nových priestoroch sa vykonávali nepretržite vo dne i v noci. V neposlednom rade sa premiestňovali ľudia. Najskôr vojaci základnej služby zmenili miesta výkonu služby podľa národnosti a územného princípu v Česku a na Slovensku. Dôstojníci a práporčiaci slovenskej národnosti, ktorí slúžili v posádkach na území Českej republiky, boli plne zainteresovaní do činnosti delenia spravidla vo svojich útvaroch na Slovensku. Takto pracovali i dôstojníci a práporčiaci slovenskej národnosti v 22. výsadkovej brigáde v Prostějove, ktorí svojou cieľavedomou činnosťou vytvárali základné predpoklady pre vybudovanie podobného výsadkového útvaru na území Slovenska. Musím zdôrazniť, že bez entuziazmu a maximálneho nasadenia každého z nás by sa tieto ťažké a náročné úlohy v tak krátkom období nepodarilo splniť. Nikoho nebolo treba naháňať, ani vojensky „pobádať“. Všetci, najmä dôstojníci a práporčiaci, boli príkladom v osobnom nasadení, iniciatívnom prístupe k plneniu úloh delenia federálnej a vytváraniu novej armády na území SR. V súvislosti s vytváraním nového výsadkového špeciálneho útvaru treba vyzdvihnúť prácu plukovníkov Stavného, Slezáka, Švrta, Tučeka a mnohých ďalších, ktorí pripravovali všestrannú bázu pre vznik tohto útvaru. Celý proces delenia federálnej armády sa zvládol za tri mesiace, čo bol obdivuhodný výkon. Takto to hodnotili generáli a dôstojníci z velenia NATO, ktorí nás v tomto období navštevovali skoro každý týždeň. Tí s obdivom hodnotili našu prácu, ktorá bola i pre nich „nóvum“,

ale najmä pozorne sledovali, či sa proces delenia nezvrhne do konfliktu. Situácia v tejto časti Európy nebola až tak bez problémov. Nie ďaleko od našich južných hraníc vrcholila občianska vojna v Juhoslávii, s ktorou si nevedeli Európa ani OSN poradiť. My sme však túto skutočne historickú a hektickú činnosť rozdelenia Československej republiky a jej armády vykonali vysoko profesionálne a kultúrne.

Nadišiel 1. január 1993, keď som vydal svoj prvý Rozkaz veliteľa Armády Slovenskej republiky číslo 1, ktorým sa začalo vytváranie nových štruktúr a všetkých potrebných noriem a činností na fungovanie novej armády. Samozrejme, ako každé najvyššie veliteľstvo, aj my na Veliteľstve Armády Slovenskej republiky sme urýchlene pracovali na novom operačnom pláne obrany územia republiky. Už pri vytváraní zámyslu obrany som si uvedomil potrebu „silných očí a uší“ armády. Vedel som, že vo federálnej armáde bol systém výsadkových špeciálnych a prieskumných útvarov a jednotiek vybudovaný na veľmi dobrej profesionálnej úrovni. Ako príklad som si predstavoval útvar či zväzok vo forme prostějovskej 22. výsadkovej brigády. Do roku 1993 sme mali na Slovensku len prieskumné roty plukov a prieskumné prápor divízií, v ktorých boli roty hlbkového prieskumu. Z toho vyplýva, že prieskumná činnosť bola organizovaná len na taktickej úrovni. My sme však potrebovali solídnu takticko-operačnú a z mnohých hľadísk strategickú úroveň. V ďalších požiadavkách operačného plánu sa pridružovali i potreby špeciálnych výsadkových a ďalších nekonvenčných činností. Tieto zásadné požiadavky vyplynuli z analýz politicko-bezpečnostnej situácie, najmä z potrieb zabezpečenia obrany a suverenity samostatného štátu, v tom období bez akýchkoľvek spojencov. V závere roku 1992 som bol z týchto dôvodov zástancom vytvorenia výsadkovej brigády špeciálneho určenia. Na tvorbe štruktúr a koncepcie výstavby tohto zväzku s nadšením pracoval plukovník Švrlo so spracovateľskou skupinou. Kapacity dopravy výsadkového a špeciálneho letectva boli po rozdelení postačujúce. Žiaľ, naše materiálne a najmä personálne a finančné možnosti neumožnili tento zámer ďalej realizovať. Namiesto zväzku sme začali pracovať na štruktúrach útvarov špeciálneho určenia, ktorý som zamýšľal vytvoriť čo najrýchlejšie, teda medzi prvými útvarmi Armády Slovenskej republiky.

Začiatkom januára 1993 viedla moja prvá cesta do vojenských útvarov, vo funkcii veliteľa ASR, do Žiliny. Ponáhľal som sa do Vojenskej strednej odbornej školy tyla, aby som v jej kasárňach vytvoril priestor pre dislokáciu nového špeciálneho výsadkového útvaru ASR – 3. špeciálneho odriadu. Náčelník vojenskej školy tyla plukovník Mužík nebol mojou činnosťou nadšený. Nariadil som postupné vyprázdňovanie objektov školy v prospech 3. š. so. Napokon, neskrývanú radosť prejavovali novo ustanovený veliteľ odriadu plukovník Tuček a dôstojníci jeho štábu, ktorí v mojom spôsobe riešenia nastolených problémov pocítili podporu i motiváciu do práce na vytváraní nového útvaru. Počas môjho pobytu v Žiline som navštívil aj poslanca vtedajšieho parlamentu a primá-

tora mesta Žilina Jána Slotu. Informoval som ho o rozhodnutí postupného rušenia Vojenskej strednej školy tyla a vytváraní 3. špeciálneho odriadu v objektoch kasární na Rajeckej ceste. Požiadal som ho o pomoc pri vytváraní vhodných podmienok zo strany mesta pre pôsobenie nového útvaru. Primátor Slotu rovnako neskrýval radosť nad príchodom výsadkárov do Žiliny a prisľúbil všestrannú pomoc. S odstupom času môžem hodnotiť, že spolupráca orgánov mesta a útvaru bola skutočne dobrá, po mnohých stránkach príkladná. Mojim rozhodnutím, priamo v Žiline, som jednoznačne stanovil objekt budúcej dislokácie odriadu. Na tomto rozhodnutí som trval i napriek iným zámerom funkcionárov vtedajšieho Ministerstva obrany SR. Definitívne pridelenie objektov kasární, po zrušení Vojenskej strednej školy tyla, som stanovil vo svojom nariadení z 23. júla 1993. Predchádzajúcim januárovým rozhodnutím sa v Žiline vlastne začala cieľavedomá činnosť zainteresovaných funkcionárov pre vytvorenie celkom nového a veľmi dôležitého prvku v systéme spravodajského a prieskumného zabezpečenia obranyschopnosti štátu. Bola to nesmierne náročná a odborná činnosť. Vďaka osobnej obetavosti i bohatým skúsenostiam náčelníka spravodajskej správy plukovníka Stavného, jeho zástupcu plukovníka Slezáka a priamo zodpovedných za vytvorenie útvaru náčelníka oddelenia plukovníkov Krajčira a Švrta, bolo koncipovanie útvaru riadené vysoko odborne a zodpovedne. Predovšetkým však každodenná obetavá a zodpovedná práca veliteľa odriadu plukovníka Tučeka, jeho zástupcov kapitána Šeba, podplukovníka Krištofiaka, majora Brosa, kapitána Salaja, podplukovníka Kondrota a podriadených veliteľov kapitána Krutého, nadporučíkov Dubrovaya a Turčana, kapitánov Haviara, Novosada, Chmeliara a ďalších obetavých dôstojníkov a praporčíkov, mala za výsledok dosiahnutie funkčnosti útvaru a jeho zaradenie do celoarmádneho systému obrany v máji 1993.

V ďalšom období sa výsadkári sústredili na organizáciu plnohodnotného výcviku a budovanie štruktúr útvaru v zmysle novej koncepcie výstavby ASR do roku 2000, schválenej na Rade obrany štátu v júni 1994. V tomto roku bol odriadu, ako vysoké ocenenie práce výsadkárov a dosiahnutých výsledkov, priznaný čestný názov Žilinský pluk Jozefa Gabčíka. Ku koncu roka sa už v nových organizačných štruktúrach stal 5. pluk špeciálneho určenia akceptovanou súčasťou Armády Slovenskej republiky. V celom procese od vytvorenia odriadu, cez transformáciu na pluk, pri dosahovaní výsledkov v bojovej príprave, uznaní v zahraničných misiách a s celkovým zabezpečovaním úloh obrany našej vlasti boli výsadkári vždy v prvej línii najlepších útvarov a príkladom pre ostatných príslušníkov Armády Slovenskej republiky. Za obetavú prácu a profesionálne nasadenie pri plnení úloh bojovej prípravy, s entuziazmom, ktorý výsadkárom nikdy nechýbal, patrí všetkým moja vďaka, veliteľský obdiv a uznanie vojaka.

Držte sa výsadkári! Nech vás šťastie doprevádza pri každej činnosti vyžadujúcej odvahu výsadkára!

* 14. 9. 1946

PLUKOVNÍK V. V. ING. FRANTIŠEK ŠTAVNÝ

Profesionálnu vojenskú kariéru začal v roku 1966 v Prostějove v úlohe veliteľa výsadkovej čaty 65. výsadkového práporu 22. výsadkovej brigády. Veliteľskú etapu zavíšil ako veliteľ prostějovského 22. výsadkového pluku špeciálneho určenia. Zásadnú časť profesného života venoval jednotkám špeciálneho prieskumu.

Pred vznikom pluku, resp. odriadu, bol členom komisie na vytvorenie Ministerstva obrany SR a Veliteľstva Armády SR s úlohou vybudovať na Slovensku Vojenskú spravodajskú službu a prieskumné útvary. Problematike pluku sa venoval až do ukončenia vojenskej kariéry vo februári 1995. Do zálohy odchádzal z pozície riaditeľa Vojenskej spravodajskej služby Ministerstva obrany SR. Bol aktívnym výsadkárom.

„Od začiatku som chcel budovať plne profesionalizovaný špeciálny útvar, problémom bol aj nedostatok špecialistov“.

Už v lete 1992 bolo jasné, že udržanie federálneho štátu Česká a Slovenská Federatívna Republika, nebude možné a začali sa postupné politické rokovania a urýchlené procesy k jeho pokojnému rozdeleniu. Obdobné procesy boli i vo federálnej armáde. V auguste som bol oslovený vtedajším federálnym ministrom národnej obrany Imrichom Andrejčákom, či by som nechcel ísť slúžiť na Slovensko. Súhlasil som tak, ako i niekoľko ďalších dôstojníkov a generálov. Začali sme sa stretávať a postupne pripravovať koncepcie, kalkulácie, prepočty a návrhy organizačných štruktúr budúcej Armády Slovenskej republiky. V októbri 1992 už bolo

rozhodnuté o rozdelení federálneho štátu. Tak ako v ekonomike, i vo federálnej armáde bol uplatnený kľúč pre delenie v pomere 2:1 - ČR:SR. Pokiaľ sa dobre pamätám, pre novovytváranú Armádu SR bol stanovený limit okolo 46 500 osôb a príslušný počet zbraňových systémov. Na Federálnom ministerstve národnej obrany bola vytvorená komisia pre delenie federálnej armády a ja som bol vymenovaný za jej člena. Bol som zodpovedný za delenie armády v spravodajskej oblasti. Tá pozostávala zo Spravodajskej správy Generálneho štábu FMNO, spravodajských a prieskumných útvarov vševojskového, hĺbkového, špeciálneho, vzdušného, rádiového a radiotechnického prieskumu, rádioelektronického boja a špeciálneho rádiového spojenia.

Skoro celý môj vojenský život som slúžil v jednotkách špeciálneho prieskumu, od veliteľa roty až po veliteľa 22. výsadkového pluku špeciálneho určenia v Prostějove. Z mojej vtedajšej funkcie náčelníka Oddelenia taktického a operačného prieskumu Spravodajskej správy som mal dobrý prehľad o všetkom, čo sa doposiaľ v tejto oblasti stalo, vrátane počtov osôb, bojovej techniky, technických prostriedkov prieskumu a ďalšieho materiálneho vybavenia prieskumných útvarov vo všetkých ich vtedajších posádkách a skladoch na území bývalej ČSFR. Do Nariadenia federálneho ministra národnej obrany pre delenie federálnej armády som presadil konkrétne opatrenia, týkajúce sa tejto oblasti. I vďaka nim bolo delenie a preberanie materiálu, bojovej techniky, technických prostriedkov prieskumu a špeciálneho rádiového spojenia pre budúci útvar špeciálneho prieskumu v 6. skupine špeciálneho určenia v Prostějove bezproblémové. 19. novembra 1992, uznesením vlády a Rady obrany SR, som bol vymenovaný do komisie splnomocnenca vlády SR pre vytvorenie Veliteľstva Armády SR. Dlhो sme viedli diskusie o tom, aby sme budovali Generálny štáb, nie Veliteľstvo Armády SR. Politicky bolo rozhodnuté, že to bude práve

veliteľstvo. Budúcnosť ukázala, že sme sa nemýlili. Už o rok neskôr bolo reorganizované na Generálny štáb. Ako člen komisie na vytvorenie Veliteľstva Armády SR som dostal za úlohu vybudovať celé spravodajské zabezpečenie obrany SR. To obnášalo Spravodajskú správu ako riadiaci orgán a postavenie jej piatich priamopodriadených spravodajských a prieskumných útvarov - útvar špeciálneho prieskumu, dva útvary elektronického prieskumu, útvar rádioelektronického boja a spojovacie stredisko náčelníka Spravodajskej správy. Osobne som vykonal rekognoskáciu budúcich posádok, dislokácie jednotlivých útvarov a argumentoval som, doslova som sa s ministrom obrany musel niekoľkokrát i pohádať, o mnou navrhované umiestnenia. Pri tvorbe koncepcie spravodajského zabezpečenia obrany SR som bol, mimo iného, veľmi limitovaný stanovenými tabuľkami počtov osôb, bojovej techniky a materiálu. Na výstavbu celej oblasti som vtedy dostal limit približne dvetisícpäťdesiat osôb. To bol asi o tretinu nižší počet, než som pre optimálnu výstavbu tejto oblasti žiadal.

Vtedajšie politické vedenie SR a velenie Vojenského veliteľstva Východ však nebolo priaznivo naklonené novým koncepciám a uskutočnili sa dosť komplikované rozhovory a výmeny názorov i o zmysle existencie niektorých prieskumných útvarov. Nakoniec som dosiahol istý kompromis a pustil som sa do práce. Začal som personálnymi pohovormi s dôstojníkmi a praporčíkmi slovenskej národnosti, ktorí slúžili v českých vojenských posádkách. Uskutočnil som pohovory s asi stoosemdesiatimi vojakmi z povolania. Len asi polovica z nich súhlasila so službou v budúcej Armáde SR. S tými som potom začal úzko spolupracovať pri tvorbe novovytváraných štruktúr budúcej Spravodajskej správy a jej útvarov.

Snažil som sa, aby budúci útvar špeciálneho prieskumu mal organizačnú štruktúru pluku. Vyčlenil som si na to dokonca päťstovku tabuľkových miest. Vecne som argumentoval, no odozva bola vždy negatívna. Vtedajšia generalita VV nemala so špeciálnym prieskumom skoro žiadne skúsenosti a cítil som, že takýto útvar považujú za skoro zbytočný. Dokonca boli snahy mi ubrať z pôvodne stanoveného limitu osôb. A bol som nakoniec rád, že som obhájil aspoň tie počty, ktoré boli použité pri výstavbe jednotlivých útvarov. Toto sa odohrávalo v čase, keď už prebiehal vo vtedajšej 6. skupine špeciálneho určenia v Prostějove preškoľovací kurz vybraných špecialistov pre budúci 3. špeciálny odriad. V závere roku 1992 som bol Rozkazom Ministra obrany SR vymenovaný do funkcie náčelníka Spravodajskej správy Veliteľstva Armády SR. K tomuto dátumu sme už mali schválené i tabuľky počtov všetkých útvarov podriadených Spravodajskej správe. Pretože som bol zodpovedný za výstavbu celej spravodajskej oblasti, musel som sa viac venovať organizačným otázkam, týkajúcim sa utajovanej časti Spravodajskej správy. Tá na Slovensku nikdy nebola. Organizáciou výstavby prieskumných útvarov som poveril môjho vtedajšieho zástupcu plukovníka generálneho štábu Dominika Slezáka a náčelníkov oddelení jednotlivých druhov prieskumu. Pre výstavbu 3. špeciálneho odriadu bol rozhodujúcim funkcionárom plukovník Peter Švrlo a jeho budúci prvý veliteľ plukovník Jozef Tuček. Toho som presvedčil pri osobnom personálnom pohovore k službe v Armáde SR a ponúkol som mu túto funkciu. Stanovil som harmonogram činností a jednotlivých opatrení, ktoré sa skoro vždy, napriek veľkému časovému napätiu, podarilo splniť určite aj vďaka dvanásť až šestnásť hodinovému dennému pracovnému nasadeniu a bez nároku na náhradné voľno. To vtedy nebolo zvykom. Pripravili sme kontrolné mechanizmy a spolu s mojimi zástupcami sme kontrolovali priebeh plnenia jednotlivých etáp výstavby útvaru.

Chcel som budovať plne profesionalizovaný špeciálny útvar. Najväčším problémom však bol personálny nedostatok špecialistov a vojenských odborností, potrebných pre naplnenie plánovaných tabuliek počtov. Od samého počiatku tvorby organizačnej štruktúry útvaru som chcel, aby na hlavných funkciách útvaru a v prieskumných skupinách špeciálneho určenia boli profesionálni

vojaci. Ale nebolo ich kde brať. Postupne sa, v pomerne krátkom čase, podarilo veliteľovi Tučekovi naplniť najdôležitejšie tabuľkové miesta odborne pripravenými vojakmi z povolania a zabezpečiť im i zázemie pre ich rodiny, čo vtedy nebolo jednoduché. Začal sa plánovať a organizovať tvrdý výcvik a bojové stmelenie jednotiek, ktoré už riadila Skupina špeciálneho prieskumu Spravodajskej správy pod velením plukovníka Švrta. Výsadková príprava a zoskoky z lietadiel boli riadené pod ěesciou podplukovníka Ivana Hošša z Veliteľstva letectva Armády SR. Už v máji 1993 bol útvar tak dobre pripravený, že bol začlenený do systému bojovej pohotovosti Armády SR. Útvar si postupne získaval reputáciu u nadriadených i u politických predstaviteľov.

Ako náčelník Spravodajskej správy som rokoval i so zahraničnými partnermi, riaditeľmi vojenských spravodajských služieb a vždy prišla ponuka na spoluprácu a spoločný výcvik príslušníkov špeciálneho prieskumu, teda pre 3. špeciálny odriad. Rokovania začali s americkými partnermi. V lete 1993 som pozval na návštevu Slovenska riaditeľa DIA (Defense Intelligence Agency - obranné spravodajstvo USA) generálporučíka Jamesa R. Clappera jr. s doprovodom. Po rozhovoroch a rokovaníach v Spravodajskej správe v Trenčíne sme spoločne navštívili 3. šo v Žiline, kde sa im vybraná jednotka predviedla v ukážke vycvičenosti a odvahy. Pri rozhovore s dôstojníkmi útvaru otvorene vyjadril spokojnosť s predvedenými bojovými činnosťami a vyslovil pozvanie do USA na spoločný výcvik pre mňa i žilinských špecialistov. Návšteva USA sa uskutočnila v roku 1994, bohužiaľ bez mojej účasti. Týmto odštartovala obojstranne prospešná spolupráca pokračujúca i v ďalších rokoch.

V lete roku 1993 som spolu s mojimi spolupracovníkmi začal postupne pripravovať podklady a kalkulácie pre budúcu reorganizáciu 3. šo, ktorú sa mi však v tej dobe ešte nepodarilo u ministra obrany SR, ani vo velení Armády SR, presadiť. Plánov bolo veľa. Na jeseň 1993 som vyslovil myšlienku, že by sme mohli združiť bývalých vojenských výsadkárov do niečoho podobného, ako je v Českej republike Klub výsadkových veteránov. O necelý rok vznikol na Slovensku Klub vojenských výsadkárov SR.

Bohužiaľ, od začiatku až do októbra roku 1994 som bol, spolu s mojimi dvomi zástupcami, pozbavený funkcie ministrom obrany Andrejčákom a obvinený z vykonštruovaných trestných činov. „Nezávislá“ vojenská prokuratúra sa veľmi činila podľa požiadaviek ministra Andrejčáka. Za každú cenu nás mala zlikvidovať. Bol to najhorší rok v mojej vojenskej kariére, rok plný ohovárania a šikanovania. Až Najvyšší súd SR nás očistil a mohol som sa vrátiť späť do funkcie náčelníka Spravodajskej správy. Pri reorganizácii Veliteľstva Armády SR na Generálny štáb, koncom roka 1994, som bol vtedajším ministrom obrany SR Pavlom Kanisom vymenovaný do funkcie riaditeľa Vojenskej spravodajskej služby. Chcel som pokračovať v započatých plánoch pri výstavbe spravodajskej oblasti a reorganizácii prieskumných útvarov. Po nástupe druhej Mečiarovej vlády však opäť došlo k čistkám a nie len v tejto službe. Na personálnom pohovore u ministra obrany Jána Siteka, ktorý ma vôbec nepoznal a o vojenskom spravodajstve nič nevedel, mi povedal bez udania dôvodu, že v spravodajskej službe už naďalej nemôžem slúžiť. Vtedy som pochopil, že federálni Slováci nemôžu a nemajú slúžiť v Armáde SR na vrcholných funkciách. Po dlhšom uvažovaní som preto, na vlastnú žiadosť a po splnení svojho záväzku „odišiel“ do zálohy. A bolo po mojich plánoch.

Život však ide ďalej. Po vzniku web stránky 5. pluku špeciálneho určenia pravidelne sledujem dianie v útvaru i v armáde. Každý úspech ma teší. Som hrdý na to, že som pomohol zrodu tohoto výnimočného útvaru a že príslušníci pluku dosahovanými výsledkami obhájili opodstatnenie svojej existencie v Armáde SR, resp. v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.

Prajem im šťastie, dobrých veliteľov a ďalšie úspechy!

* 11. 12. 1946

PLUKOVNÍK GENERÁLNEHO ŠTÁBU V.V. ING. DOMINIK SLEZÁK

Bol od samého začiatku pri rozhodovaní o aspektoch založenia útvaru z pozície náčelníka Spravodajského oddelenia Vojenského veliteľstva Východ. Od vzniku Slovenskej republiky a jej armády v januári 1993 bol zástupcom náčelníka Spravodajskej správy so zodpovednosťou za vytvorenie jej odkrytej časti. Práve do

nej bol 3. špeciálny odriad zaradený.

„Jediným rušivým momentom bola snaha ministra obrany Andrejčáka o redislokáciu. Do úvahy prichádzali kasárne v Banskej Bystrici. Podarilo sa nám ministra presvedčiť, že tento objekt je pre činnosť takéhoto útvaru absolútne nevhodný.“

Potreba vytvorenia útvaru takéhoto typu vznikla na základe delenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a teda i Armády ČSFR, čo sa realizovalo koncom roku 1992. Súčasťou delenia armády bola samozrejme i spravodajská správa a jej priamo podriadená výsadková brigáda v Prostějove. Zodpovednosť za delenie z českej strany bola na vtedajšom náčelníkovi správy generálmajorovi Kozojedovi, zo slovenskej strany na mne čo by náčelníkovi Spravodajského oddelenia Vojenského veliteľstva Východ. Veliteľom VV bol v tej dobe generálpodporučík Humaj, ktorý vydával pre vznik útvaru potrebné rozkazy a nariadenia. Celkovo je možné konštatovať, že útvár vznikol komplexným riešením úloh kolektívom dôstojníkov a generálov koncom roku 1992 a začiatkom roku 1993. Všetky úlohy potrebné pre vytvorenie útvaru sa museli riešiť súbežne. Jednalo sa predovšetkým o dve najdôležitejšie. Prvou hlavnou úlohou bolo vytvorenie organizačnej štruktúry, tabuliek počtov a programov výcviku. Tieto úlohy riešil plukovník Švrlo, v tej dobe zástupca náčelníka skupiny pozemného prieskumu spravodajského oddelenia VV. Odborným poradcom mu bol plukovník Stavný, v tej dobe náčelník oddelenia operačného prieskumu spravodajskej správy GŠ Armády ČSFR. Druhou, nemenej dôležitou úlohou, bolo nájdenie vhodného priestoru pre dislokáciu útvaru. Objekt musel poskytovať priestory pre prácu veliteľstva a štábu, ubytovacie a skladovacie priestory, priestor pre parkovanie a ošetrovanie techniky a priestor pre vykonávanie odborného výcviku, ostrých strelieb a zoskokov padákom. Túto úlohu som riešil v spolupráci s generálmajorom Honzekom, ktorý mal na starosti operačnú prípravu teritória.

Ako o prvom objekte sme uvažovali o kasárňach vo WP Lešť, kde bol dislokovaný útvár Spetsnaz (rusky Спецназ; skratka z Войска специального назначения – Vojska special'nogo naznačeniija), útvár špeciálneho určenia, sovietskej armády. S ohľadom na značnú devastáciu objektu sme túto možnosť zavrhlí. Ďalšou boli nevyužitú priestory v kasárňach v Žiline, kde bola škola pre výcvik specialistov tyla. V týchto kasárňach boli okamžite k dispozícii voľné dve budovy, vhodné pre ubytovanie vojakov a uloženie materiálu. Keďže toto výcvikové stredisko malo byť postupne likvidované, vďaka spolupráci s vtedajším náčelníkom logistiky generálmajorom Ešmirom získali budúci výsadkári i priestor autoparku pre uloženie a ošetrovanie techniky. Priestory pre prácu veliteľstva a štábu zabezpečil generálmajor Honzek v objekte budovy vľavo od bývalého hlavného vchodu do kasární na prvom poschodí, kde sídlila žilinská okresná vojenská správa.

Ďalším krokom pre vznik útvaru, v tej dobe s názvom 3. špeciálny odriad, muselo byť vykonávanie personálnych pohovorov a prevzatie materiálu a techniky od prostějovskej výsadkovej brigády. Per-

sonálne pohovory s vojakmi z povolania som spolu s plukovníkom Švrlom uskutočnil a o spoluprácu som požiadal plukovníka Stavného, bývalého veliteľa brigády. Niekoľko dôstojníkov a praporčíkov sa nám takto podarilo získať pre prácu v novom útvaru z delenia armády z brigády v Prostějove. Jediným presunom po komunikácii sme ho previezli do Žiliny. Aj keď z hľadiska operačného použitia útvaru takéhoto charakteru bola posádka Žilina nevhodná, všetky ostatné požiadavky, o ktorých som sa vyššie zmienil boli splnené. Nedá mi nepripomenúť fakt, že veľkou mierou k umiestneniu útvaru v Žiline prispel i vtedajší primátor mesta Ján Slota. Svojim ústretovým prístupom vytvoril podmienky pre fungovanie prisťahovaných rodín vojakov. Poskytol byty ale aj priestory pre výcvik a zoskok padákom, bol ústretový pri údržbe budov kasární a finančne podporil opravu telocvične a materiálom vybavil posilňovňu.

K 1. januáru 1993 vznikla Armáda SR a v jej štruktúre Spravodajská správa ASR. Minister obrany Andrejčák ustanovil do funkcie náčelníka správy plukovníka Stavného, ktorý zodpovedal za vytvorenie tzv. zakrytej časti spravodajskej správy. Ja som bol ustanovený do funkcie zástupca náčelníka správy so zodpovednosťou za vytvorenie tzv. odkrytej časti spravodajskej správy, teda i 3. špeciálneho odriadu. Po odbornej stránke bol útvár v zodpovednosti plukovníka Švrla. Prvým veliteľom útvaru sa stal plukovník Tuček. Prišiel z katedry prieskumu z Vyškova. Pre túto funkciu ho získal plukovník Stavný. V roku 1995 sa Spravodajská správa rozdelila na dve časti. Vznikla Vojenská spravodajská služba v Bratislave. Tá bola priamo podriadená ministromu obrany a jej riaditeľom sa stal, vo februári 1995 plukovník Kútik. Z tzv. odkrytej časti bývalej správy vznikla Správa operačného prieskumu a rádioelektronického boja priamo podriadená náčelníkovi generálneho štábu generálpukovníkovi Tuchyňovi. Do funkcie náčelníka správy ustanovili mňa. Útvár bol, od svojho vzniku, nepretržite v priamej podriadenosti týchto štruktúr.

Históriu vývoja útvaru od roku 1993 podrobnejšie, a myslím aj pomerne presne, popisuje plukovník Švrlo vo svojej publikácii z roku 2003 s názvom "Vojenski výsadkári na Slovensku 1942 – 2003, aj keď sa v nej primárne zameriava na plnenie úloh zoskokov padákom.

Po celú dobu existencie útvaru sme sa snažili skvalitňovať organizačnú štruktúru, výcvik, výzbroj a výstroj, výber príslušníkov útvaru a celkové logistické zabezpečenie. Jediným rušivým momentom bola snaha ministra obrany Andrejčáka o redislokáciu útvaru z hľadiska jeho operačného použitia. Do úvahy prichádzali kasárne v Banskej Bystrici po zrušení vojenského gymnázia. Podarilo sa nám ministra presvedčiť, že tento objekt je pre činnosť útvaru absolútne nevhodný. Útvár sa postupne dopracoval do súčasnej podoby najkvalitnejšieho pripraveného útvaru ozbrojených síl.

* 10. 2. 1947

PLUKOVNÍK V.V. PHDR. PETER ŠVRLO, PHD.

Po absolvovaní vojenských škôl vykonával v rokoch 1968 až 1978 veliteľské a štábne funkcie v 22. výsadkovej brigáde a 22. výsadkovom pluku osobitného určenia v Prostějove. V rokoch 1979 až 1989 vykonával funkcie v 3. motostreleckej divízii v Kroměříži, v 1. tankovej divízii v Slanom, na ministerstve

obrany v Prahe a vo Vojenskom veliteľstve VÝCHOD v Trenčíne. Od roku 1991 až do odchodu do vojenskej výslužby v roku 2002 pracoval v radiacích funkciách súvisiacich s oblasťou vojenského prieskumu, elektronického boja a špeciálnych činností. Od roku 1993 do roku 1999 sa ako zodpovedný funkcionár Spravodajskej správy Veliteľstva Armády Slovenskej republiky a neskôr generálneho štábu, podieľal na vytváraní a systémovom kreovaní 3. špeciálneho odriadu a 5. pluku špeciálneho určenia – Žilinského pluku Jozefa Gabčíka, na založení Klubu vojenských výsadkárov Slovenskej republiky a v rokoch 1999 až 2002 sa ako náčelník Správy pozemného prieskumu a elektronického boja Veliteľstva pozemných síl ozbrojených síl SR rovnako podieľal na vytvorení Prieskumného práporu Michala Strenka v Bardejove. Počas pôsobenia vo výsadkových jednotkách a v odbornej oblasti získal odbornosť Vojenský výsadkár – Majster, čestný titul Honorary Member of the Special Forces a Parachutist Wings – master, US ARMY, Brevet Militaire de Parachutiste de la République Française, Brevet Militaire de la Belgique a diplom vojenského výsadkára ozbrojených síl Ruskej federácie.

„Len ťažko sa presadzoval názor, že 5. pluk špeciálneho určenia nie je klasickým vojenským útvarom taktického stupňa, ale komplexným prvkom armádneho kompletu. Námiety smerovali aj k tomu, že sa pluk stal jediným útvarom s rotnou organizačnou štruktúrou. Podobne aj v prípade operačných skupín, skupín špeciálneho prieskumu, a v prípade ich veliteľov a ich zástupcov. Necháпали, že operačné skupiny nie sú klasickým družstvom, čatou, rotou a dokonca ani práporom. Bolo potrebné presvedčiť vojenských byrokratov o tom, že takéto operačné skupiny sú orgánom prieskumu a vojenského spravodajstva s operačnou až strategickou dimenziou.“

Pozvánku ku spoluúčasti na príprave publikácie venovanej 20. výročiu konštituovania „Gabčíkovcov“ som prijal ako výzvu pre jedného z tých ktorí, „ako sa hovorí“ boli pri tom. Určitý čas som premýšľal nad tým, ako k problému pristúpiť. Nebolo to náhodou. Vojensko-odbornú a faktograficko-historickú výpoveď som už podal a domnievam sa, že vyčerpávajúcim spôsobom. Okrem viacerých čiastkových príspevkov v rôznych periodikách sa tak stalo najmä v už publikovaných tituloch Vojenský výsadkári na Slovensku 1942 – 2003 /VIA, MO SR, Bratislava, 2003/, Slovenskí vojenský výsadkári 1939 – 2004 /Magnet Press Slovakia, Bratislava, 2005/, V znamení významných výročí /KVV SR, Žilina, Martin a Vrútky 2012/. Tak vznikol pre mňa problém. Čo k tomu ešte dodať!? Východisko som našiel v metóde fragmentárnych spomienok človeka podieľajúceho sa vo svojej dobe na toku kľúčových udalostí ústiacich do vytvárania a kreovania 5. pluku špeciálneho určenia - Žilinského pluku Jozefa Gabčíka. Ponúkam pohľad funkcionára vtedajšieho Veliteľstva armády Slovenskej republiky, od

1. septembra 1994 Generálneho štábu Armády SR, povereného úlohou realizovať väčšinu opatrení smerujúcich k vytvoreniu najskôr 3. špeciálneho odriadu a následne 5. pluku špeciálneho určenia. Celý tento proces, vrátane opatrení na organizáciu vojenskej spravodajskej služby a formovania prieskumných jednotiek, vo vytváraní slovenskej armáde, riadil „federálny poverenec a prvý náčelník Spravodajskej správy GŠ SR plukovník František Stavný, pričom za slovenskú stranu mu asistoval plukovník gšt. Dominik Slezák.

Zastavenie prvé. Väčšinou sa prehliada skutočnosť, že myšlienka vytvoriť v komplete budúcej slovenskej armády aj špeciálne výsadkové prieskumné jednotky sa profilovala už v auguste 1992. A žiada sa dodať, že nie všetci čo do toho mohli hovoriť jej boli naklonení. Až po viacerých, vôbec nie jednoduchých diskusiách, získala podporu a stala sa súčasťou konceptu budúcej slovenskej armády. Ďalším krokom sa stal výber miesta dislokácie útvaru, ktorý v podmienkach Slovenska predstavoval úplne nový prvok. Výber miesta dislokácie spočiatku prebiehal ako súčasť dislokačných prieskumov vykonávaných s cieľom zabezpečenia čo najúčelnejšej dislokácie všetkých útvarov vytváranej armády. Zohľadňovali sa pri tom nielen operačné hľadiská, ale aj ekonomické aspekty, učebná a výcviková základňa, dostupnosť cvičísk a ďalšie... Pre zamýšľaný špeciálny výsadkový prieskumný útvar sa kalkulovalo s posádkami Nitra, Nové Mesto nad Váhom, VVP Lešť, Martin a Žilina. Bolo by zdĺhavé uvádzať tu všetky aspekty, avšak po ich serióznom posúdení rozhodnutie preferovalo posádku Žilina. Mimochodom práve v Žiline sa dňa 30. októbra 1943 uskutočnil po prvý raz hromadný zoskok devätnástich padákových strelcov jednotky nadporučika Juraja Meška a v marci 1950 tu krátku dobu pôsobil vytváraný 65. výsadkový prápor. V žiadnom prípade teda nešlo o politické rozhodnutie, ako sa to občas prezentovalo, v súvislosti s „žabo-myšou vojnou“ medzi vtedajším poverencom pre delenie armády medzi Českou a Slovenskou republikou a neskôr ministrom obrany Imrichom Andrejčákom a primátorom mesta Žilina, predsedom SNS a podpredsedom Výboru NR SR pre petície, právnu ochranu a bezpečnosť v jednej osobe, Jánom Slotom.

Zastavenie druhé. Mimoriadne dôležitými a prakticky nedeceňovanými boli určite opatrenia počínajúce delením prostějovskej 6. špeciálnej skupiny, vyčlenením časti jej materiálu v prospech vytváraného 3. špeciálneho odriadu, jeho prepravou na Slovensko a etablovaním tohto materiálu a techniky v kasárňach na Rajeckej ceste v Žiline. Súčasťou týchto opatrení sa stal aj odborný kurz náborovaných dobrovoľníkov od rôť hlbkového prieskumu od 13. a 14. prieskumného práporu, realizovaný v Prostějove v 6. špeciálnej skupine od 2. do 11. novembra 1992. Chlapci to nemali ľahké. Okrem získavania odborných dispozícií pre svoje budúce poslanie sa osobne podieľali na protokolárnom a fyzickom preberaní materiálu a techniky, jej príprave a presune do budúcej posádky. Celej operácii som velil ja. Keď padajú rôzne mená o tom, kto založil 5. pluk špeciálneho určenia, s ironizujúcou zhovievavosťou konštatujem, že to boli práve títo chlapci, ktorí pluk zakladali. A to napriek tomu, že niektorí z nich neskôr zlyhali /pozn.: mená týchto dôstojníkov a práporčikov, počty materiálu a techniky uvádzam vo vyššie spomenutých publikáciách/. Na záver „zastavenia druhého“ sa mi žiada dodať, že celú túto náročnú operáciu by nebolo možné uskutočniť bez serióznej prípravy a riadenia zo strany plukovníka Stavného, korektného prístupu vtedajších funkcionárov 6. špeciálnej skupiny a entuziazmu tých, ktorí sa na jej realizácii podieľali.

Zastavenie tretie. V kreovaní profilu 5. pluku špeciálneho určenia zohrávalo mimoriadnu úlohu formulovanie koncepcie jeho

pôsobnosti a všetko s tým súvisiace. Najmä odôvodnenie jeho operačnej pôsobnosti, organizačnej štruktúry, personálu, výzbroje a materiálneho vybavenia atď. Pôvodnou a určujúcou myšlienkou bolo, aby sa novo vytváraný útvar stal efektívnym prvkom celého systému spravodajskej podpory a zabezpečenia obrany Slovenskej republiky. Nezabudnime, že až do vstupu do EÚ a NATO nebola Slovenská republika členom žiadneho aliančného zoskupenia. Podľa vtedajšej doktríny nikoho nevnímala ako potenciálneho nepriateľa, nemala žiadne územné nároky a nenárokovala si niekoho ohrozovať. Nič menej, do povedomia oprávnené prenikali nové bezpečnostné výzvy ako nelegálna migrácia obyvateľstva migrujúceho najmä z územia východného, južného a severného suseda, obchod s drogami a zbraňami a pod. Vtedajšia Spravodajská správa, neskôr Správa operačného prieskumu, na tieto nové výzvy reagovala konkrétnymi opatreniami. Okrem iného k nim patril pozemný a vzdušný monitoring prihraničného pásma so susednými štátmi. Druhým činiteľom formujúcim profil vytváraného útvaru bol fakt, že Slovensko sa nepripravovalo intervenovať v zahraničí a na nejaké zahraničné misie v danej dobe nebolo ani pomyslenie. To u niektorých byrokratov vyvolávalo vefavravné otázky, či Slovensko výsadkárov špeciálov vôbec potrebuje. Presadzovaniu opodstatnenosti špeciálneho výsadkového prieskumného útvaru neprispievali ani pokračujúce obštrukcie niektorých osôb z prostredia ministerstva obrany a armádneho velenia. V apríli 1993 konfrontačná situácia dospela až ku stavu, keď minister obrany Andrejčák opätovne nastolil otázku zmeny dislokácie už existujúceho 3. špeciálneho odriadu do posádok mimo Žilinu. V úvahách sa opäť spomínali Nitra, Nové Mesto nad Váhom, Martin a VVP Lešť. Na základe nariadenia ministra oddelenie špeciálneho prieskumu, ktorého som bol náčelníkom, muselo prakticky zo dňa na deň vypracovať ekonomické a finančné kalkulácie prípadnej redislokácie útvaru do zmienovaných posádok, do každej samostatne. Bola to naozaj horúčkovitá práca. Zotrva-

nie v posádke Žilina napokon plukovník Stavný obhajoval priamo u ministra v podmienkach blížiacich sa bezbrehému šikanovaniu. Našťastie zvíťazil zdravý rozum. Nemenšie obštrukcie vznikali pri riešení materiálnych otázok, týkajúcich sa najmä vyzbrojovania operačných skupín, skupín špeciálneho prieskumu. Vychádzajúc z poznatkov od špeciálnych jednotiek vojensky vyspelých štátov sme požadovali, aby výzbroj každého člena operačnej skupiny pozostávala z útočnej pušky Sa vz. 58V, samopalu Sa vz. 61 Škorpion a tiež osobnej krátkej zbrane Pi vz. 82, cal. 9 mm Makarov. Výzbroj skupiny mali doplniť ostreľovacie pušky SVD Dragunov, cal. 7,62 mm a ručný reaktívny granát RPG-7. Do ďalšej výzbroje môžeme započítať ručné granáty a útočný nôž, tzv. UTON. Takáto požiadavka u byrokratov z prostredia vyzbrojovania vyvolala reakciu: „... čo si to ten Švrlo vymýšľa za ko...tiny“. Nakoniec tento problém zavŕšila úsmevná epizóda z výjazdneho rokovania už spomínaného parlamentného výboru, ktoré sa konalo na pôde útvaru. Úsmevne, ale pri tom razantne, problém vyriešil podpredseda výboru Ján Slotka, ktorý na margo uvedeného problému prehlásil: „No dobre, ak im to nechcú dať, tak ja im ich kúpim“. Išlo o štyridsaťdva pištolí. Do dvoch týždňov boli všetky žiadané položky v objekte útvaru. Z viacerých aspektov vyvolávajúcich kontroverznú reakciu vojenskej byrokracie si zasluhujú pozornosť ešte organizačná štruktúra a nomenklatúrny štatút útvaru /odriadu a pluku/, tabuľky počtov vrátane plánovaných hodností a funkčná náplň veliteľských a odborných pozícií. Len ťažko sa presadzoval názor, že 3. špeciálny odriad a po ňom 5. pluk špeciálneho určenia nie sú klasickými vojenskými útvarmi taktického stupňa, ale že v ich prípade ide o prvok armádneho kompletu s operačnou až strategickou dimenziou. Námietky smerovali aj k tomu, že 5. pluk špeciálneho určenia sa mal stať, a napokon sa aj stal, jediným útvarom s rotnou organizačnou štruktúrou. Podobne tomu bolo tak aj v prípade operačných skupín, skupín špeciálneho prieskumu, a v prípade ich veliteľov a ich zástupcov. Nie bez ťažkostí

sa presadzoval názor, že aj tieto operačné skupiny nie sú klasickým družstvom, čatou, rotou a dokonca ani práporom. Bolo potrebné presvedčiť vojenských byrokratov o tom, že v prípade takýchto operačných skupín ide o orgán prieskumu a vojenského spravodajstva s operačnou až strategickou dimenziou. Napokon aj v tomto prípade zvíťazil zdravý rozum a cesta od 3. špeciálneho odriadi ku 5. pluku špeciálneho určenia sa pootvorila.

Zastavenie štvrté. Deklarovaním vzniku nového štátneho subjektu, Slovenskej republiky, sa jedným z atribútov štátnosti stala aj Armáda SR, od roku 2002 Ozbrojené sily SR, a v nej ako špeciálny subjekt 3. špeciálny odriadi. Od samotného začiatku sme boli presvedčení, že stav dosiahnutý k 1. januáru 1993 nemôže byť definitívny, ale že ide len o dočasné provizórium. Ambíciou vtedajšej spravodajskej správy bolo vytvoriť brigádu špeciálneho určenia s veliteľstvom a štábom, jednotkami velenia a podpory a logistiky, oddielom špeciálneho prieskumu, oddielom hĺbkového prieskumu, zlom špeciálneho spojenia, výcvikovým strediskom a brigádnym obväziskom. Tento projekt, s číslom jednacím 0332/20 z 11. januára 1993, schválil aj veliteľ Armády SR generálmajor Július Humaj. Vychádzajúc z dostupnosti materiálnych, finančných a ľudských zdrojov a tiež z analýzy bezpečnostnej situácie sa musela navrhovaná ambiciózná koncepcia zrealizovať. Riešením sa stala urýchlená transformácia 3. špeciálneho odriadi na 5. pluk špeciálneho určenia. V pôsobnosti spravodajskej správy tak mal vzniknúť významný nástroj spravodajskej podpory a obrany Slovenskej republiky. Nie je tu priestor na obsiahnu analýzu aspektov postupného personálneho naplnovania útvaru, výcviku, medzinárodnej spolupráce a pod.

Musím však pripomenúť niektoré kľúčové momenty, napríklad 1. mája 1993 velenie armády začlenilo 3. špeciálny odriadi do celoarmádneho systému bojovej pohotovosti. V období od februára do mája 1994 odriadi nadviazal prvé pracovné kontakty s 10 st Special Forces Group, Airborne, US ARMY. Spolupráca vyústila až do štúdia niekoľkých dôstojníkov v Qualifikacion Course J. F. Kennedy Warfare Central School vo Fort Bragg v Severnej Karolíne. Nasledovala spolupráca s francúzskymi, belgickými a ďalšími zahraničnými partnermi. K 1. októbru 1995 sa 3. špeciálny odriadi vojensko-administratívne a organizačne reorganizoval na 5. pluk špeciálneho určenia a do konca roku bol doplnený na plánovaný počet osôb. Tým sa vytvorili podmienky nie len na plnohodnotný výcvik, ale aj na prípadné operačné použitie. Súčasne pluku priznali čestný názov Žilinský pluk Jozefa Gabčíka. Napokon udalosťou završujúcou jednu z progresívnych etáp „Gabčíkovcov“ sa stalo prepožičanie bojovej zástavy pluku ako vôbec prvému útvaru v Armáde SR. Dňa 30. januára 1997 sa tak symbolicky naplnil obsah akčného hesla „Crescid in adversis Virtus,“ – „V ťažkostiach statočnosť rastie“. V tejto súvislosti si neodpustím jednu, dnes už úsmevnú epizódu, o ktorej mnoho ľudí nevie. Stalo sa! Informácia o prepožičaní zástavy totiž v dôsledku administratívneho pochybenia obišla sekretariát a osobu náčelníka generálneho štábu generálpukovníka Jozefa Tuchyňa a tiež náčelníka správy operačného prieskumu plukovníka Dominika Slezáka a ocitla sa priamo u mňa. Samozrejme o záležitosti som okamžite informoval služobným postupom. Odpoveďou bolo, že nejakej „Slotovej zástave“ nie je potrebné venovať pozornosť. Iniciatíva smerujúca k obnoveniu tradície prepožičiavania vojenských zástav totiž vznikla na pôde SNS, ktorej predsedom bol žilinský primátor Ján Slota a jej členom bol aj vtedajší minister obrany Ján Sitek. Na upozornenie, že svojim rozkazom ju prepožičiava prezident republiky, kompetentné velenie zaujalo pozíciu „mŕtveho chrobáka“, navyše očividne ješitne urazeného. Napriek tomu sa z iniciatívy vtedajšieho poradcu ministra obrany plukovníka Jozefa Tučeka v pluku organizovali prípravy na dôstojné uskutočnenie tohto aktu, ktorý mal byť zavŕšený na verejnosti ako súčasť vojenskej prísahy. Prísahy mali byť vykonávané na verejnosti aj v iných posádkach. V duchu pretrvávajúcích „žabo-myšič“ vojen sa však niektorí pokúsili slávnostný akt bojkotovať. Spôsobom malo byť vyhlásenie

karantény pre chrípkovú epidémiu i v posádkach, kde o chorobe ani nechýrovali. To sa týkalo aj Žiliny, žiadna epidémia sa tu „nekonala“. Minister Sitek síce nariadenie náčelníka generálneho štábu akceptoval, no súčasne nariadil, že vojenská prísaha s aktom prepožičania bojovej zástavy sa v Žiline uskutoční a to priamo v objekte kasární na Rajeckej ceste. Na základe takehoto rozhodnutia, pri nečitateľnom postoji náčelníka generálneho štábu, sme spolu s plukovníkom Tučekom v prípravách pokračovali. S prihliadnutím na to, že príslušné normatívne predpisy už neplatili, boli sme prakticky jediní, čo sme vedeli, aký má mať takáto slávnosť priebeh. Tak sa stalo, že kompetentné velenie celú záležitosť do poslednej chvíle ignorovalo. Ku zmene došlo až keď minister Sitek nariadil na tomto akte účasť všetkých svojich zástupcov, štátneho tajomníka, vedúceho úradu, riaditeľov sekcií, náčelníka generálneho štábu a ďalších vedúcich armádnych činiteľov až do úrovne zväzkov a vojenskej akadémie. Náčelník generálneho štábu Tuchyňa sa do útvaru dostavil na poslednú chvíľu a keď sme sa mu s plukovníkom Slezákom hlásili, za chodu nám odobral osobné hodnotenie. Možno to bol len žart, ale zamrzelo to... Napriek takejto napnutej atmosfére sa celý akt uskutočnil presne podľa pripraveného programu a veľmi pôsobivo. Nad miestom slávnosti so sekundovou presnosťou preletela dvojica lietadiel MIG-29, vzápätí vybraní príslušníci útvaru zo vzduchu na padákoch, priamo na nástupisko kasární, zniesli slovenskú zástavu, symboly posádkového mesta Žilina a výsadkových jednotiek. Napätie povolilo až na recepcii konanej na záver tejto, v živote pluku významnej udalosti. K úspechu sa samozrejme hlásili najmä nezúčastnení. No a my sme boli ohodnotení tým, že nám osobné hodnotenie zostalo... Opäť sa raz potvrdilo, že väčšina veľkých udalostí prechádza niekoľkými fázami: všetci vedia všetko - nikto nevie nič - hľadanie vinníkov - odmeny nezúčastneným.

Čo dodať na záver? 5. pluk špeciálneho určenia, Žilinský pluk Jozefa Gabčíka, má za sebou dvadsať rokov pôsobnosti. Za celú túto dobu si budoval, vybudoval a rozvíjal štandard elity Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Myslím, že napriek takémuto pozitívnemu hodnoteniu je potrebné vyvarovať sa nekritičnosti a určitého fanfaronstva, ktoré tu a tam prebleskovalo a domnievam sa, že aj prebleskuje. Naopak, mám pocit, že z bežného života útvaru sa vytráca určitý pocit skutočnej a úprimnej stavovskej spolupatričnosti a správne vnímanej hrdosti na službu v takejto špecifickej profesii. Netýka sa to len dnešných príslušníkov pluku v aktívnej službe, ale aj tých, ktorí sú dnes už mimo. Keď si spomeniem na niektorých v akej tichej pokore sa prišli uchádzať o službu v pluku a ako neskôr vyrástli na krídlach pluku až po horizont generálneho štábu, nemôžem sa ubrániť určitému rozčarovaniu. Okrem iného rozčarovaniu z toho, že dnes sa tvária ako keby k pluku vôbec a nikdy nepatrili. Je to na zamyslenie a to aj pre budúcnosť. A pokiaľ ide o budúcnosť, je realitou, že nová bezpečnostná situácia plodí nové riziká a nastofuje z nich vyplývajúce výzvy. Objavil sa nový fenomén, regionálny a medzinárodný terorizmus, ktorý so separatisticky, nábožensky a inak motivovanými konfliktami predstavuje najväčšie hrozby v prvej dekáde 21. storočia. Radikálne sa zmenilo aj geopolitické postavenie Slovenskej republiky. Začlenením sa do politických a vojenských európskych a transatlantických štruktúr, aktívnym podielom na riešení konfliktných situácií, celkovou zahraničnou politikou a aj vojenskou angažovanosťou v krízových oblastiach Slovensko takpovediac vyšlo z určitej geopolitickej anonymity. Výhody kolektívnej ochrany a obrany logicky spláca osobnou účasťou a vlastným podielom na riešení problémov ohrozujúcich bezpečnosť. Je úplne legitímne, že sa to dotýka aj 5. pluku špeciálneho určenia a jeho príslušníkov. Prírodzene, tieto procesy majú vplyv aj na meniaci sa charakter pluku a spolu s tým na zmeny, ktorými prechádzal, prechádza a očividne aj prechádzať bude.

K tomu prajem „Gabčíkovcom“ pevné nervy, výsadkárske entuziazmus a mnoho zdraru.

* 10. 1. 1944

PLUKOVNÍK V. V. ING. JOZEF TUČEK, CSC.

Uniformu si po prvýkrát obliekol vo vojenskom učilišti v Novom Meste nad Váhom. Ako poručík spojovacieho vojska požiadal o službu vo výsadvkovom vojsku. Po výbere a zaradení vykonával funkcie vo výsadvkových jednotkách od veliteľa čaty až po veliteľa pluku. Službu v bojových útvaroch ukončil práve v

pozícii veliteľa pluku, ktorý spoluzakladal. V roku 1995 nastúpil do funkcie poradcu ministra obrany pre vojenské otázky. Zodpovedal za projekty „Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku Lešť“ a „Prápor rýchleho nasadenia Martin“. Od začiatku roka 1998 až do svojho odchodu mimo profesionálnu službu bol poradcom štátneho tajomníka na ministerstve obrany. Službu profesionálneho vojaka ukončil 31. októbra 1999. Začiatkom roka 2003 sa vrátil na ministerstvo obrany opäť v úlohe poradcu ministra. V tom období sa podarilo pripraviť do vlády materiál, ktorý stanovil, že Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku v Lešti bol zaradený ako nadrezortný prvok a slúži všetkým zložkám bezpečnostného systému štátu. Po odvolaní Ivana Šimka z funkcie ministra obrany bol poradcom štátneho tajomníka. Plukovník Tuček je spoluautorom a spolurealizátorom myšlienky vzniku Klubu vojenských výsadvkárov SR. Parašutizmu sa venuje dodnes ako koničku s partiou veteránov. V záznamníku má 1128 zoskokov. Pravdou je, že v súčasnosti najviac a najradšej skáče podľa diktátu svojich ôsmich vnúčat.

„Naznačili mi, že pobyt výsadvkového útvaru je v týchto kasárňach dočasný. Mali pravdu, dátum to potvrdzuje. Je to už dvadsať rokov čo sem vkročila noha výsadvkára. Ak za jednotku dočasnosti vezmem pobyt sovietskych vojsk v Československu, je naplnená jednotka dočasnosti pôsobenia výsadvkárov v Žiline.“

Pred rozdelením republiky som pôsobil ako pedagóg vo Vojenskej vysokej škole vo Vyškove na Morave. Vykonával som rôzne funkcie od odborného asistenta až po vedúceho skupiny spojovacej prípravy. V roku 1990 som bol zvolený za predsedu akademického senátu školy. Zároveň som sa stal členom Rady vysokých škôl Českej republiky. Na zasadaniach rady v Prahe som sa v roku 1991 dozvedel, že sa chystá rozdelenie spoločného štátu. Samozrejme v tom čase sa to zdalo nemožné. Pedagogické zaťaženie a činnosť v senáte ma plne zamestnávali a nemal som čas politický vývoj sledovať. Niekedy začiatkom leta 1992 ma stretol plukovník Peter Švrlo a povedal mi, že po rozdelení republiky a vzniku novej armády na Slovensku sa počíta zo vznikom výsadvkového útvaru v Žiline. Okrem iného ma informoval, že sa na ministerstve pripravuje jeho organizačná štruktúra a uvažuje sa o obsadení veliteľských funkcií. V tejto súvislosti padlo aj moje meno. Aký mám na to názor? Odpovedal som v tom zmysle, že reči sa vedú a chlieb sa je a ja som spokojný s terajšou prácou v škole. Neskôr mi volal plukovník František Stavný, dal mi otázku, či sa nechcem podieľať na výstavbe výsadvkového útvaru, špeciálneho odriadu, v Žiline. Podrobnosti som sa mal dozvedieť na nezáväznom pohovore s generálom Humajom v Trenčíne. Súhlasil som. Dohovorili sme termín pohovoru. Po dlhšom uvažovaní a rozhovoroch v rodine, kolegami v škole a mojimi bývalými študentmi pôsobiacimi vo výsadvkovom pluku v Prostějove som ponuku prijal. Sľúbil som, že pomôžem v Prostějove s delením spojovacej a výsadvkovej techniky. Využil som tento čas nie len na

pomoc delenia techniky, ale aj na rozhovory s bývalými študentmi a budúcimi veliteľmi slovenského výsadvkového útvaru. Tam vznikali aj jeho základné kontúry. Bolo to pokračovanie našich rozhovorov z doby ich štúdia vo Vysokej vojenskej škole vo Vyškove. Čas bežal veľmi rýchlo a od 3. januára 1993 sme začali naplňovať naše predstavy o novom útvaru. Mal to byť útvar porovnateľný s podobnými útvarmi vo svete. Naše kvality sme chceli merať na súťažiach a cvičeniach so zahraničnými útvarmi. Útvar mal vychádzať a nadväzovať na tradície našich predchodcov, vojnových výsadvkárov. Ctili sme činy výsadvkárov na východe, rovnako činy výsadvkárov pôsobiacich na západe. Predsavzali sme si vychovávať a pripravovať príslušníkov útvaru tak, aby sme svojimi výsledkami vo výcviku, morálke a reprezentácii na verejnosti boli príkladom a na čele útvarov Armády Slovenskej republiky. Neskôr sa ukázalo, že nebolo jednoduché tieto predsavzatia aj naplniť a realizovať.

Môj nástup bol rýchly a od počiatku dynamický. Prvý deň som začal prehliadkou kasární ešte pred budičkou. Tie boli celkom rozsiahle a dávali reálne možnosti na dobrý život útvaru. Niektoré budovy boli v zlom technickom stave. Celkový dojem znižoval neporiadok. Zistil som, že ubytovanie našich vojakov je v technicky najhoršej budove, budove číslo štyri. Logiku tohto stavu som do dôsledku pochopil na prvom rokovaní so správcami objektov, veliteľom a štábom vojenskej strednej tylovej školy. Naznačili mi, že pobyt výsadvkového útvaru je v týchto kasárňach dočasný. Mali pravdu, dátum to potvrdzuje. Je to už dvadsať rokov čo sem vkročila noha výsadvkára. Ak za jednotku dočasnosti vezmem pobyt sovietskych vojsk v Československu, je naplnená jednotka dočasnosti pôsobenia výsadvkárov v Žiline. Domorodci mali predstavu, že vojenská tylová škola bude ďalej a bez obmedzenia pokračovať. Táto ich predstava mala vplyv na naše rokovania nie len o získaní ubytovacích priestorov, ale aj na naše ostatné požiadavky, parkovacie, skladovacie a dielenské priestory. Akútny problémom bolo uloženie zbraní a streliva. Okrem toho bol v hre i základný servis pre vojakov nového útvaru. Krok za krokom sa riešilo stravovanie, strážna služba, zdravotné zabezpečenie a ďalšie služby. Po čase sa náš vzťah s veliteľom školy plukovníkom Mužíkom a jeho štábom zlepšil. Pripisujem to skutočnému záujmu o útvar z armádneho velenia, od príslušníkov spravodajskej správy a mnohých ďalších správ. Nie je možné vymenovať všetkých, obísť ale nemôžem veliteľa armády generála Humaja, generála Horského, plukovníkov Stavného, Slezáka, Švrta, Beneša, podplukovníka Hošša z letectva... Letectvo nám bolo, hlavne na nižších stupňoch, veľmi naklonené. Za všetkých spomínam na osádku lietadla L-410, ktorú viedol kpt. Kelemen. Táto bola schopná plniť úlohy na hranici letových noriem. Dokážem to posúdiť, keďže som tri roky zastával funkciu zástupcu veliteľa pluku pre výsadvkovú prípravu v Prostějove. Problémy sme pomaly a postupne riešili. Najdôležitejším sa javilo naplnenie útvaru personálom na tabuľky mierových počtov. Personálne zdroje boli značne obmedzené. Prvá skupina, organizačné jadro, bola tvorená príslušníkmi z výsadvkového pluku z Prostějova. Čo do počtu to bolo asi trinásť dôstojníkov a práporčíkov. Bola to skupina pripravená a odhodlaná predstavy o našom výsadvkovom útvaru naplniť. Do funkcie môjho zástupcu som navrhol dnešného veliteľa, vtedy nadporučíka, Šeba. Bolo to dobré rozhodnutie. Poznal veľmi dobre ostatných kolegov a jeho názory po ich ustanovení na funkcie sa plne potvrdili. Velenie armády sme požiadali, aby boli oslovení príslušníci prieskumných práporov Armády SR s ponukou služby v 3. špeciálnom odriade v Žiline. Reakcia bola veľmi rýchla a nastúpili noví členovia nášho peletónu. Spomeniem krasoň kapitána Salaja, nadporučíka Tomanovú. V krátkom čase a za pochodu zapadli do zostavy aj ďalší. Po dlhých peripetiách nastúpil náčelník štábu

major Kondrot z Chrudimi. To pomohlo stabilizovať štáb. Pokúšali sme sa robiť personálny výber v miestnych útvaroch. Malo ísť o záujemcov z tylovej vojenskej školy, pluku civilnej ochrany a vojenských železničiarov. Chvíľu to trvalo a z počiatočného náboru sa stal výber. Nastúpili ďalší pracovníci ako major Krištofiak, zaradený ako zástupca veliteľa pre tylo, major Bros ako zástupca pre technické veci a podplukovník Hloušek ako výstrojný náčelník. Podobne sme doplnili náčelníkov ďalších služieb a hneď sa lepšie dýchalo. Proces dopĺňovania ale aj odchovu prebiehal ďalej. Zrejme je to nekonečný proces až do dnešných dní. Dopĺňovanie pred nás postavilo dva problémy. Prvým bolo zriadenie preškolovacích kurzov na výsadkovú a špeciálnu prípravu nastupujúcich príslušníkov od nevýsadkových útvarov, s tým súvisiace stanovenie zodpovedných cvičiteľov a skúšobných komisárov a zabezpečenie materiálnej stránky výcviku. Výsadkovú prípravu sme vykonávali na letisku Horný Hričov na bývalom cvičisku Zväzarmu, horolezecký výcvik na prírodnej stene Slnčné skaly, zoskoky na letisku Tomčany a taktickú prípravu v improvizovaných podmienkach na posádkovom cvičisku a jeho v okolí. Súbežne sme budovali vlastnú výcvikovú základňu. Druhým problémom bolo zabezpečenie ubytovania novým príslušníkom útvaru a zakotvenie rodín ženatých príslušníkov pluku v posádkovom meste. K tomu musím dodať, že druhý deň po nástupe do útvaru som bol prijatý primátorom Žiliny Jánom Slotom, ktorý sa zaujímal o nový útvar v posádke. Prisľúbil všestrannú pomoc osobnú aj pomoc mesta. Veľmi nápomocným nám bol i Janko Repaský. V tom čase bol vedúcim kancelárie primátora. Ako bývalý výsadkář sa stal doslova našim zástupcom na radnici. Tam som mal vždy dvere otvorené a dostávalo sa nám účinnej pomoci. Pre začiatok sme od mesta dostali dostatok pridelených bytov. To mimoriadne urýchlilo jeho personálne obsadenie. Prístup mesta voči nám bol úplne opačný než prístup veliteľa vojenskej strednej školy. Pre ilustráciu situácie útvaru spomeniem jednu epizódku. Organizoval som štábny nácvik na učebni. Cvičenie prebiehalo na mapách a okrem mňa, príslušníkov štábu sa ho zúčastnili plukovníci Slezák a Švrlo ako zástupcovia velenia armády. V jeho priebehu prišiel na učebňu minister obrany Imrich Andrejčák. Nastalo všeobecné prekvapenie. Podal som mu hlásenie a informoval ho o priebehu cvičenia. Jeho reakcia bola prekvapivá. Nariadil, aby odišiel štáb a zostali

sme len riadiaci cvičenia. Zostal som v miestnosti ja a plukovníci Slezák a Švrlo. Prekvapenia pokračovali. Od pána ministra sme sa dozvedeli, že tento útvar je pozostatok Varšavskej zmluvy a on nás čo najskôr rozpráši. Samozrejme, s mojimi kolegami sme mali opačný názor. Argumentovali sme perspektívou terajšou i v budúcnosti vďaka schopnostiam a veľmi širokému použitiu, uplatneniu. Na naše argumenty nereagoval a miestnosť opustil. Táto epizódku mala pokračovanie na návšteve v USA, na ktorej sme boli v rovnakej zostave ako na štábnom nácviku. Dopĺňoval nás len príslušník leteckta podplukovník Hoššo. Zúčastnili sme sa výcviku 10. skupiny špeciálnych síl, recipročne za ich pobyt u nás. Na jednom neformálnom rozhovore sa vyjadril americký podplukovník Heineman, veliteľ skupiny výcviku amerických špecialistov, že minister Andrejčák mu na stretnutí povedal, že útvar v Žiline vznikol z jeho iniciatívy a teda musíme mať jeho podporu. Ako účastníci pamätného štábného nácviku sme si vymenili pohľady a každý sme si pomysleli svoje. Nebolo to o pánovi ministrovi nič lichotivé. On však nebol jediný náš „priazniviec“. Za zmienku stojí aj iná, pre útvar významná udalosť. Koncom roka 1995 bola útvaru prezidentom republiky prepožičaná, ako prvému útvaru Armády Slovenskej republiky, bojová zástava. Minister obrany Sítek chcel odovzdať zástavu útvaru na slávnostnom nástupe na Žilinskom námestí, pred širokou verejnosťou. Vtedajší náčelník generálneho štábu generál Tuchyňa s tým nesúhlasil. Zakázal akciu v meste. Svoj nesúhlas, v rozpore s ministrovým prianím, premietol do života vyhlásením chrípkovej epidémie v posádke Žilina. Preveril som si realitu s výsledkom dvaja hospitalizovaní vojaci v posádkovej ošetrovni so zvýšenou teplotou. Ako poradca ministra som volal pánovi generálovi a oponoval mu jeho rozhodnutie. Po tomto „konštruktívnom“ rozhovore naše vzťahy obojstranne ochladli. Cez všetky podobné ťažkosti sme plnili výcvikové úlohy, podieľali sa na reprezentácii armády aj novej republiky v zahraničí. Doma sme organizovali, v spolupráci s Klubom vojenských výsadkářov SR, športovú súťaž, beh Memoriál Jozefa Gabčíka. Na pripomenutie obetí 2. paradasantnej brigády sme začali s organizovaním pravidelných výstupov na kopec Slemä, miesto na ktorom v októbri 1944 havarovalo lietadlo s príslušníkmi parabrigády. Vo vojenskej odbornej oblasti sme organizovali Antropoid, medzinárodnú súťaž prieskumných skupín. Do povedomia zahra-

ničnej vojenskej spoločnosti sme vstúpili spoluprácou so špeciálnymi skupinami USA a Francúzska. Zaujímavé na tom je, že iniciatíva prišla zo strany zahraničných veliteľov. V prípade USA to bolo moje stretnutie s americkým majorom Kingom v Martine ku koncu roka 1993 na akcii Matice Slovenskej. Oslovil ma, že by mali záujem spoločného výcviku s jednotkou špeciálnych síl USA pôsobiacich v Nemecku. Spoločná činnosť presiahla vojenskú oblasť. Američania sa zúčastňovali na športových súťažiach v útvare ale aj mimo. Bielu stopu SNP absolvovalo cez päťdesiat amerických vojakov. Veľmi zaujímavá bola ich účasť na poznávacích výletoch. Význam spočíval v poznávaní reality na Slovensku a upravovaní názorov získaných z domácej propagandy. Spoločnému výcviku s výsadbákmi z Francúzska predchádzalo moje stretnutie s vojenským a leteckým pridelencom podplukovníkom Joelom Brossom, ktorý prišiel do útvaru po návšteve Strečna. Spoločným zoskokom pri Varíne a omšou pri pamätníku nemala končiť naša aktivita. Pre technické problémy s Lietadlom AN-12 sa však akcie vo Francúzsku už neuskutočnili. Náhradou bola len návšteva Francúzska delegáciou, ktorej členmi boli okrem výsadbákov aj dôstojníci domobrany.

Moje pôsobenie v útvare skončilo v júni 1995 po pamätnej vojenskej prehliadke v Bratislave. Prehliadka sa uskutočnila na oslavu 50. výročia oslobodenia a konca druhej svetovej vojny. Príslušníci útvaru sa prehliadky zúčastnili v dvoch celkoch. Pochodujúcejmu práporu som osobne velil. Výsadbkovú rotu na vozidlách viedol npor. Šebo, môj zástupca. Podľa hodnotenia nadriadených, ohlasu na verejnosti a prezentácií v médiách, výsadbkári zo Žiliny svoju reprezentačnú úlohu na prehliadke splnili na výbornú. Po skončení prehliadky som odišiel na ministerstvo obrany. Bol som zaradený na funkciu poradcu ministra. Po troch týždňoch pobytu som chcel z ministerstva odísť. Nevládol tam duch výsadbákov. Bola to papierová vojna. Permanentné reformy, byrokracia a takzvané znižovanie počtov bolo to, čo mi vadilo. Minister si vypočul moje argumenty a poveril ma reálnymi úlohami. Prvou úlohou bolo realizovať projekt Ústavu špeciálneho zdravotníctva a výcviku na Lešti a potom dokončenie výstavby práporu rýchleho

nasedenia v Martine. Samozrejme, nezabudol som na náš útvary v Žiline. Mrzelo ma, keď mi niektorí príslušníci vyčítali, že som z funkcie poradcu ministra málo podporoval útvary. Môžem dnes, s odstupom času, hrdo povedať, že som robil pre pluk nad rámec oficiálnych možností. Je jasné, že to nemohlo byť vždy len otvoreným spôsobom. O to viac ma to mrzí. Zároveň vysvetľuje nevedomosť niektorých kritikov. Pluk je aj moje dieťa a ja som nebol vyslancom pluku k ministromi.

Dve desaťročia je relatívne dlhá doba v živote jednotlivca, v živote spoločnosti sa môže naopak zdať, že je to doba krátka. Rozhodujúce je využitie času. Ako hodnotím túto dobu z pohľadu využitia času vo výsadbkovom útvare v Žiline od jeho vzniku? Vyslovím k tomu len svoj subjektívny názor. Bola to doba zložitá ale krásna. Plná krásnych predsavzatí v spoločnosti a jednotlivcov. Každá ľudská činnosť je hodnotená podľa výsledku. Výsledok našej spoločnej práce je taký, že útvary cez mnohé nástrahy a prekážky vydržal úspešne po celý čas. To je dôkazom osožnosti našej práce a našich nasledovníkov pre spoločnosť. Pri prezeraní fotografií z počiatku útvaru a spomínaní na ľudí okolo mňa konštatujem, že to bola doba ťažká, no krásna. Krásna, pretože som mal okolo seba charakterovo krásnych ľudí. Chápali sme sa navzájom a kto podvádzal, dlho v kolektíve nevydržal. Mám dojem, že uznávanie a dodržiavanie týchto hodnôt má všeobecnú platnosť. Žiaľ, zo života našej spoločnosti sa vytrácajú.

Ďakujem všetkým, ktorí mi pomohli naplňovať moje a naše spoločné predstavy. Ospravedlňujem sa za chyby, možno nesprávne rozhodnutia, nespravodlivé hodnotenia a ďalšie ľudské nedostatky môjho pôsobenia v útvare a v čase ďalšieho vplyvu na jeho chod už z iných pozícií. V tom čase som ich vnímal ako správne, vecné, čestné a poctivé a pri zohľadnení podmienok vtedajších čias si za nimi stojím.

Želám útvaru a jeho príslušníkom mnoho ďalších úspešných jednotiek dočasnosti.

* 28. 5. 1955

PLUKOVNÍK V. V. ING. JOZEF KRIŠTOFIAK

Počiatky jeho vojenskej služby siahajú do Mělníka. V roku 1979 tam nastúpil ako veliteľ mostnej čaty. O štrnásť rokov neskôr bol súčasťou jadra vznikajúceho 3. špeciálneho odriadu. Neskôr sa postavil do jeho čela. Z funkcie veliteľa 5. pluku špeciálneho určenia prešiel na posty náčelník oddelenia špeciálneho prieskumu Správy

vojenského prieskumu a náčelník odboru spravodajstva a elektronického boja generálneho štábu slovenských ozbrojených síl. Pluk takto naďalej patril do jeho podriadenosti.

„Vznik útvaru rozčeril pokojné vody Východného vojenského okruhu - začínalo sa s rušením a znižovaním počtov, vznik nového útvaru bol prijímaný s nevôľou, výsadkári „provokovali“.

Patrím k neveľkej skupine profesionálnych vojakov, ktorí tvorili jadro 3. špeciálneho odriadu, neskôr 5. pluku špeciálneho určenia od samotného vzniku 1. 1. 1993. Do útvaru som sa dostal po jedennástich rokoch strávených v posádkach Západného vojenského okruhu a krátkej kariére v pozícii učiteľa vojenskej školy a veliteľa práporu v pluku civilnej ochrany v posádke Žilina.

Vznik útvaru rozčeril dovtedy relatívne pokojné vody vtedajšieho Východného vojenského okruhu a hlavne areálu Vojenskej strednej školy tyľa. V dobe, v ktorej sa začínalo s rušením, reorganizáciou a znižovaním počtov bol vznik nového útvaru prijímaný často s nevôľou. V atmosfére pokusov často až prílišnej demokratizácie života v armáde, výsadkári v Žiline „provokovali“ od samého počiatku a zostalo im to do súčasnosti. Najprv zaberali priestory v kasárňach na Rajeckej. Dostali úplne nový typ poľnej rovnošaty. No žiaľ, na dlhé roky to bola aj posledná modernizácia. Dovtedy dosť nevidaným úkazom bol spôsob vedenia ranného cvičenia. Namiesto dostatočne teple oblečeného vojaka z povolania na trúbne nástupišťa, riadiaceho nekoordinované pohyby vojakov základnej služby, nastúpil ráno celý útvar, vrátane štábu, a nasledovala hodina intenzívneho telocviku. Behy na 5 kilometrov, neskôr 10 kilometrov do kopca Hradisko a späť, sa stali štandardom. Peší presun na 25 kilometrov vzdialenú strelnicu v Kamennej Porube po lesných cestách a chodníkoch bola taktiež disciplína, ktorá sa tu doteraz nepestovala, obzvlášť pre štábnych dôstojníkov. Údiv, u niekoho aj obdiv, vzbudzovali skupiny špeciálneho prieskumu v mraze mínus 20 stupňov, brodiace sa o 5 hodine ranej snehom v hlbokých lesoch okolia Žiliny. Príslušníci útvaru boli medzi prvými, ktorí mali príležitosť navštíviť špeciálne jednotky USA a vykonávať spoločný výcvik so špeciálnymi zložkami ozbrojených síl USA, Francúzska a Belgicka. Na základe poznatkov získaných z týchto kontaktov sa začali do výcviku implementovať nové prvky v plánovaní, taktike, ale i snaha modernizovať výstroj a výzbroj. Poľná obuv vz. 60, po tom, čo jej výrobu prevzal slovenský výrobca, celkom dobre spĺňala požiadavky na presun po suchom nástupišti, avšak po prejdení 100 metrov mokrej lúky nasiakla vodou a zväčšila veľkosť najmenej o jedno číslo. Samostatnú pozornosť si vyslúžil osobný kontajner pre výsadkára, ktorý pre zoskok plnil úlohu veľkej poľnej, u výsadkárov známy ako „gékáčko“. Zlepšovaci návrh kolegu Šimika z Prostějova plnil po výskoku z lietadla čiastočne úlohu kazetovej bomby, pretože z neho vypadávali predmety použité ako záťaž. Pri nosení na chrbte sa zdeformoval a spoľahlivo ničil plecica a chrbtice vojakov. Trvalo viac ako desať rokov než sa podarilo presvedčiť kompetentné orgány v ozbrojených silách o nevyhnutnosti zaviesť do používania

kvalitnú poľnú rovnošatu, topánky a termobielizeň. Definitívne sa však ľady pohli až po vstupe Slovenskej republiky do NATO. Pri plnení úloh v spoločných misiách sme s pôvodným výstrojom pôsobili dosť exoticky i v porovnaní so susednými štátmi. Z dnešného pohľadu tieto detaily možno vzbudzujú úsmev, no ich riešenie stálo veľa úsilia.

Deväťdesiate roky boli rokmi hľadania miesta pluku v ozbrojených silách. Vo vývoji bola i adekvátna štruktúra, výzbroj a výcvik. V tomto smere bola pre útvar limitujúca skutočnosť, že stále cvičil vojakov základnej služby. Napriek tomu, že útvar mal privilégium výberu brancov, výcvik vojakov základnej služby v súbehu s jej postupným skracovaním neumožňovali precvičiť všetky potrebné spôsobilosti. O účinnosti nemožno hovoriť už vôbec. Niektoré časti výcviku vojakom základnej služby neboli zámerné poskytované. Profesionalizácia a zavedenie prísneho výberu ľudí sa stávali nevyhnutnými podmienkami pre ďalší rozvoj útvaru a napĺňanie spôsobilostí a poslania. Koncom deväťdesiatych rokov bol spracovaný návrh na postupnú profesionalizáciu pluku. V najvyššom velení armády sa nestretol s pochopením. Toto obdobie bolo charakteristické i skutočnosťou, že podsvetie začalo loviť mladých vojakov z povolania s predpokladom, že absolvovali špeciálny výcvik so zbraňou, trhavinami a v boji z blízka. Ku cti útvaru patrí, že sa

včas dokázal takýchto ľudí zbaviť. Napriek týmto známym faktom sa výber uchádzačov podarilo presadiť ako normu až po roku 2002.

Pluk ako jeden z prvých útvarov pripravil návrh vlastného znaku. V roku 1997 mu bola ako prvému útvaru Armády Slovenskej republiky prepožičaná bojová zástava. Tomu predchádzalo priznanie čestného názvu Žilinský pluk Jozefa Gabčíka z roku 1994. Príslušníci útvaru chápali tento akt ako ocenenie poctivého prístupu k plneniu povinností a profesionálneho vystupovania.

Nedá mi nespomenúť skutočnosť, že pluk sa často stal objektom súperenia vtedajších politických strán. Čím väčšie a silnejšie prehlásenia od politických predstaviteľov pri rôznych príležitostiach boli prezentované, o to menej sa realizovali. Namiesto systematických krokov v oblasti výberu personálu, nákupu adekvátnej výzbroje a výstroja sa pluk často stával objektom pre všakovaké ukážky a prezentácie, čo je pre tento typ útvaru kontraproduktívne.

Potvrdením citátu z plakety pluku „CRESCID IN ADVERSIS VIRTUS“, teda: „V ťažkostiach statočnosť rastie“, je dnešná ťažko získaná pozícia v štruktúre ozbrojených síl, ale i to, že historicky opäť ako prvý útvar plní skutočne bojovú misiu v operácii NATO v Afganistane. Etapa od vzniku útvaru po jeho plnú profesionalizáciu bude mať čestné miesto v jeho histórii. Je pre mňa cťou, že som mal príležitosť byť jej súčasťou.

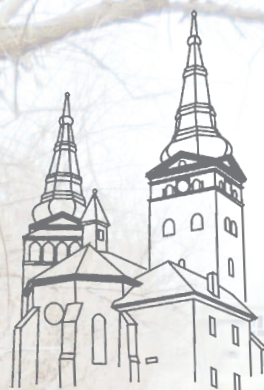

MESTO
ŽILINA

Žilina je centrom severozápadného Slovenska, počtom obyvateľov 84 407 (k 31. 3. 2012) je jedným z najväčších miest Slovenskej republiky. Je sídlom orgánov Žilinského samosprávneho kraja, jedného z ôsmich krajov Slovenskej republiky s rozlohou 6 809 km² a s počtom obyvateľov 696 836. Žilinský kraj zahŕňa historické oblasti Považie, Kysuce, Liptov, Orava a Turiec. Okres Žilina má rozlohu 815 km², počet obyvateľov 157 900 (k 30. 6. 2008).

kpt. Mário PAŽICKÝ - hovorca
tel.: 00421 960 44 22 02
mobil: 00421 903 820 491
e-mail: mario.pazicky@mil.sk
www.5psu.mil.sk

KONTAKT: